

**T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ERGEN FUTBOLCULAR DA ŞİDDET EĞİLİMİ İLE SOSYAL DESTEK
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

YUNUS EMRE GÜLER

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

KÜTAHYA 2014

**T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ERGEN FUTBOLCULAR DA ŞİDDET EĞİLİMİ İLE SOSYAL DESTEK
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

YUNUS EMRE GÜLER

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Halil BİŞGİN

KÜTAHYA 2014

KABUL VE ONAY***Kabul***

Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne:

Yunus Emre GÜLER'in hazırladığı “**Ergen Futbolcularda Şiddet Eğilimi ile Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**”, başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Programında Yüksek Lisans tez çalışması olarak kabul edilmiştir.

.... / / 2014

JÜRİ ÜYELERİ**ANABİLİM DALI****İMZALAR**

Jüri Başkanı

Üye

Üye

Onay:

Bu tez Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Figen TAŞER

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tezimle ilgili çalışmalarımın her aşamasında akademik bilgilerini,zamanını ve enerjisini fedakarlık göstererek benimle paylaşan, bana yol gösteren;tez danışmanlığından öte psikolojik danışman kimliğiyle yanımda olan ,en zor zamanlarımda bana bir arkadaş gibi destek olan,ilk uluslararası bilimsel çalışmamın sunumunda liderlik eden tez danışmanım Yrd.Doç.Dr.Halil Bişgin'e teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca kendilerinden eğitim almaktan gurur duyduğum, akademik yetenekleri ve mizaçlarıyla kendilerini örnek aldığım, yaptıkları ruh konuşmalarıyla ufkumu genişleten, hayata bakış açımı değiştiren hocalarım Prof.Dr.Seydi Karakuş'a teşekkür ederim.

Hayatın zorlukları karşısında bana daima siper olan, arka çıkan ve soğukkanlılığı ile her şeyin yoluna gireceğini bana hep hatırlatan annem Emine Güler'e teşekkür ederim. Çalışmalarım boyunca pes ettiğim tüm zamanlarda yükümü taşıyan ,hayata gülümseyişi ve pozitifliği ile bana mutluluk ve moral veren, sevgisini her an hissettiğim arkadaşım Ceyda Çenet'e teşekkür ederim.

ÖZET

Güler, Y. E. Ergen Futbolcularda Şiddet Eğilimi ile Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2014. Bu çalışmada ergen futbolcuların şiddet eğilimleri ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya U14 yaş grubundan 200, U17 yaş grubundan 200 amatör futbolcu olmak üzere toplam 400 kişi katılmıştır. Araştırmanın verileri anket formu ile toplanmıştır. Veriler SPSS 15 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada “Şiddet Eğilimi Ölçeği” ve “Sosyal Destek Düzeyi” ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonunda sporcuların yaşları ile şiddet eğilim durumları arasında (p-değeri=,000), anne çalışma durumlarıyla, algılanan sosyal destek düzeyleri arasında (p-değeri=,047), baba çalışma durumlarıyla, şiddet eğilim durumları arasında (p-değeri=,030), baba eğitim düzeyleriyle, algılanan sosyal destek düzeyleri arasında (p-değeri=,039), televizyonda izlenen program içerikleriyle, şiddet eğilim durumları arasında (p-değeri=,020) ve sporun hoşgörüyü arttırma durumuyla, algılanan sosyal içerik düzeyleri arasında (p-değeri=,000) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer demografik bilgiler ile şiddet eğilim durumu ve algılanan sosyal içerik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Şiddet, Sosyal Destek, Ergen Sporcu, Futbolcu.

ABSTRACT

Güler, Y.E. Investigating the Relationship Between Tendency To Violence and Social Support in Amateur Sportsmen Footballers, Dumlupınar University, Graduate School of Health Sciences, Department of Physical Training and Sports, Postgraduate Thesis, Kütahya, 2014. In this study, the relation between the tendencies adolescents footballers to violence and their levels of social support is investigated. 400 people in total joined the research, 200 of whom from U14 age group and the other 200 of whom from U17 age group. The data of the research was collected by questionnaire forms and was analyzed using SPSS 15 statistics programme. In the research, “The Scale Tendency to Violence” and “Level of Social Support” scale were used. At the end of the research, a meaningful relation between the sportspeople’s ages and the state of tendency to violence (p-value=,000); between the working condition of mother and the perceived level of social support (p-value=,047); between the working condition of father and the state of tendency to violence (p-value=,030), between the education level of father and the perceived level of social support (p-value=,039); between the content of the television shows watched and the level of tendency to violence (p-value=,020) and between the state of sports increasing tolerance and the perceived levels of social content (p-value=,000). No meaningful relation was found between the tendency to violence and the perceived levels of social content with the other demographical information.

Key Words: Sports, Violence, Social Support, Adolescents Sportsmen, Footballer.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
<i>Kabul</i>	<i>I</i>
<i>Onay:</i>	<i>I</i>
TEŞEKKÜR	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
<i>GRAFİKLER DİZİNİ</i>	<i>IX</i>
<i>TABLolar DİZİNİ</i>	<i>X</i>
<i>ŞEKİLLER DİZİNİ</i>	<i>XI</i>
<i>SİMGELEr VE KISALTMALAR</i>	<i>XII</i>
1. GİRİŞ	1
<i>1.1. Araştırmanın Amacı</i>	<i>1</i>
<i>1.2. Araştırmanın Önemi</i>	<i>1</i>
<i>1.3. Problem Cümlesi</i>	<i>1</i>
<i>1.4. Araştırmanın Hipotezleri</i>	<i>2</i>
<i>1.5. Varsayımlar</i>	<i>2</i>
<i>1.6. Sınırlılıklar</i>	<i>2</i>
<i>1.7. Tanımlar</i>	<i>3</i>
2.GENEL BİLGİLER	4
<i>2.1. Ergenlik ve Gençlik Kavramı</i>	<i>4</i>
2.1.1. Ergenlik Kavramı	4
2.1.2. Gençlik Kavramı	7
<i>2.2. Futbol ve Futbolcu</i>	<i>10</i>
2.2.1. Futbola Başlama	15
2.2.1.1. Eğitimin İçeriği.....	15
2.2.1.2. Çalışma Ortamı ve Koşulları.....	16
2.2.1.3. Kullanılan Araç ve Malzemeler.....	17
2.2.1.4. Sorumluluklar	17
2.2.1.5. Futbolcu Olmanın Gerektirdiği Özellikler	17

2.2.2. Psikolojik Boyutlarıyla Futbol	18
2.2.3. Fizyolojik Boyutlarıyla Futbol	18
2.3. <i>Şiddet ve Öfke</i>	19
2.3.1. Öfkenin Nedenleri	20
2.3.2. Öfke Kontrol Yöntemleri	21
2.3.2.1. Bilişsel Yöntemler	21
2.3.2.2. Duyuşsal Yöntemler	22
2.3.2.3. Duygusal Yöntemler	22
2.3.2.4. İletişim	22
2.3.2. Şiddetin Nedenleri	23
2.3.3. Şiddetin Türleri	25
2.3.3.1. Araçsal Şiddet	25
2.3.3.2. Düşmanlık İçeren Şiddet	26
2.3.3.3. Atılganlık	26
2.4. <i>Şiddet ile Spor İlişkisi</i>	28
2.5. <i>Şiddetin Boyutları</i>	30
2.6. <i>Sosyal Destek Kavramı</i>	31
2.6.1. Sosyal Desteğin Bileşenleri	33
2.6.2. Algılanan Sosyal Destek	34
2.7. <i>İlgili Çalışmalar</i>	36
3. GEREÇ VE YÖNTEM	43
3.1. <i>Yöntem</i>	43
3.2. <i>Araştırmanın Modeli</i>	43
3.3. <i>Evren</i>	43
3.4. <i>Örneklem</i>	43
3.5. <i>Veri Toplama Yöntemi</i>	44
3.5.1. Kişisel Bilgiler Anketi	44
3.5.2. Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	44
3.5.3. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ)	44
3.6. <i>Başvurulan İstatistiksel Teknikler</i>	45
4. BULGULAR	46
4.1. <i>Katılımcıların Demografik Özellikleri</i>	46

4.1.1. U14 Futbolcularının Anne Çalışma Durumu	46
4.1.2. U14 Futbolcularının Baba Çalışma Durumu	46
4.1.3. U14 Futbolcularının Anne Eğitim Düzeyi.....	47
4.1.4. U14 Futbolcularının Baba Eğitim Düzeyi	47
4.1.5. Spor Hoşgörüyü Artırır mı?	48
4.1.6. Ailenizde Aile içi Şiddet Var mı?	48
4.1.7. U17 Futbolcularının Anne Çalışma Durumu	49
4.1.8. U17 Futbolcularının Baba Çalışma Durumu	50
4.1.9. U17 Futbolcularının Anne Eğitim Düzeyi.....	50
4.1.10. U17 Futbolcularının Baba Eğitim Düzeyi	51
4.1.11. Spor Hoşgörüyü Arttır mı?	51
4.1.12. Ailenizde Aile içi Şiddet Var mı?	52
4.2. <i>U14 ve U17 Yaş Grubu Futbolcuların Şiddet Eğilimlerine Göre Dağılımı</i>	53
4.3. <i>Hipotez 1: U 14 Futbolcularının Demografik Özelliklerine Göre Şiddet Eğilimleri</i>	54
4.4. <i>Hipotez 2: U 17 Futbolcularının Demografik Özelliklerine Göre Şiddet Eğilimleri</i>	57
4.5. <i>Hipotez 3: U 14 Futbolcularının Şiddet Eğilimlerine Göre Algılanan Sosyal Destek Puanları</i>	60
4.6. <i>Hipotez 4: U 17 Futbolcularının Şiddet Eğilimlerine Göre Algılanan Sosyal Destek Puanları</i>	62
4.7. <i>Hipotez 5: Yaş Gruplarına Göre (U14 Ve U17) Göre Algılanan Sosyal Destek Puanları.....</i>	63
5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER	65
5.1. <i>TARTIŞMA ve SONUÇ.....</i>	65
5.1.1. Hipotez 1: U 14 Futbolcularının Demografik Özelliklerine Göre Şiddet Eğilimleri.....	65
5.1.2. Hipotez 2: U 17 Futbolcularının Demografik Özelliklerine Göre Şiddet Eğilimleri.....	66
5.1.3. Hipotez 3: U 14 Futbolcularının Şiddet Eğilimlerine Göre Algılanan Sosyal Destek Puanları.....	67

5.1.4. Hipotez 4: U 17 Futbolcularının Şiddet Eğilimlerine Göre Algılanan Sosyal Destek Puanları.....	67
5.1.5. Hipotez 5: Yaş Gruplarına Göre (U14 Ve U17) Göre Algılanan Sosyal Destek Puanları.....	68
5.2. ÖNERİLER.....	71
KAYNAKLAR.....	74
EKLER.....	80
<i>EK 1: İzin Ve Resmi Yazılar.....</i>	<i>80</i>
<i>EK 2: Kişisel Bilgi Formu.....</i>	<i>81</i>
<i>EK 3: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....</i>	<i>82</i>
<i>EK 4: Şiddet Eğilimi Ölçeği.....</i>	<i>83</i>

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1: Futbolcuların Anne Çalışma Durumu	46
Grafik 2: Futbolcuların Baba Çalışma Durumu	46
Grafik 3: Futbolcuların Anne Eğitim Düzeyi.....	47
Grafik 4: Futbolcuların Baba Eğitim Düzeyi	48
Grafik 5: Spor Hoşgörüyü Arttırır mı?	48
Grafik 6: Ailenizde Şiddet Var mı?	49
Grafik 7: Anne Çalışma Durumu.....	49
Grafik 8: Baba Çalışma Durumu	50
Grafik 9: Anne Eğitim Düzeyi	50
Grafik 10: Baba Eğitim Düzeyi.....	51
Grafik 11: Spor Hoşgörüyü Arttırır mı?.....	52
Grafik 12: Ailenizde Şiddet Var mı?	52
Grafik 13: Futbolcuların Şiddet Eğilimlerinin Dağılımları.....	53

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: U 14 yaş grubu futbolcuların demografik özellikleri ile şiddet eğilimleri...	54
Tablo 2: U17 yaş grubu futbolcularının demografik özellikleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişki.....	57
Tablo 3: U14 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimlerine göre algılanan sosyal destek puanları.....	60
Tablo 4: U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimlerine göre algılanan sosyal destek puanları.....	62
Tablo 5: Yaş gruplarına göre algılanan sosyal destek puanları.....	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Öfkenin Oluşumu	21
--------------------------------	----

SİMGELER VE KISALTMALAR

%	: Yüzde
AB	: Avrupa Birliği
MÖ.	: Milattan Önce
ŞEÖ	: Şiddet Eğilimi Ölçeği
TL	: Türk Lirası
TV	: Televizyon
Vd.	: Ve Diğerleri

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ergen futbolcuların şiddet eğilimleri ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Özellikle takım sporlarında sporcuların mücadeleler sırasında gerek hırs, gerekse mağlup olma stresinin etkisi ile saldırganlık ve şiddet eğilimleri görülebilmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Genç sporcuların 14-17 yaş grubunda olmaları dolayısıyla ergen dönemlerindedirler. Günümüzde ergenleri ilgilendiren önemli sorunlardan biri sosyal destek eksiklikleri olabilmektedir. Sosyal destek eksikliği yaşayan bireyler dünyayı daha olumsuz, karanlık algılayabilmekte ve öfke yaşayabilmektedirler.

Araştırma ergen sporcuların öfke, saldırganlık ve şiddet davranışlarının sosyal destek algıları ile ilişkisini belirlemek adına önemlidir. Ayrıca literatürde bu konuda yapılmış çok fazla bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu yönüyle de araştırma bu alanda yapılacak diğer çalışmalara destek olması açısından da önemlidir.

1.3. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın temel problemi şu şekilde belirlenmiştir:

Ergen futbolcularda şiddet eğilimi nedir? Şiddet eğilimi futbolcuların bireysel ve ailesel niteliklerine göre anlamlı olarak değişmekte midir? Ayrıca, yüksek şiddet eğilimi olan sporcuların sosyal destek düzeyleri farklı mıdır?

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 1: U14 yaş grubu futbolcuların sosyo – demografik değişkenlere göre şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Hipotez 2: U17 yaş grubu futbolcuların sosyo - demografik değişkenlere göre şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Hipotez 3: U14 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimlerine göre algıladıkları sosyal destek puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Hipotez 4: U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimlerine göre algıladıkları sosyal destek puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Hipotez 5: Futbolcuların yaş gruplarına göre (U14 - U17) algılanan sosyal destek puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

1.5. Varsayımlar

Araştırmaya katılmış olan sporcuların bilgi toplama araçlarını içtenlikle ve doğru olarak yanıtladıkları varsayılmaktadır.

Kullanılan şiddet eğilim ölçeği ve sosyal destek ölçeğinin, araştırma için uygun olduğu varsayılmaktadır.

Seçilen örneklem grubunun araştırmanın evrenini temsil eder nitelikte olduğu varsayılmıştır

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda yer almaktadır:

1. Bu çalışmada ergen futbolcuların şiddet eğilimleri, geliştirilen Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

2. Bu çalışmada ergen futbolcuların kişisel ve ailesel niteliklerine ilişkin bilgiler kendilerine verilen bilgi toplama formlarına verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

3. Bu çalışma 200 U14 ve 200 U17 olmak üzere 400 futbolcu ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Sosyal Destek: Sosyal destek; genellikle stres altındaki ya da güç durumdaki bireye yakından bağı olduğu eş, aile, arkadaş gibi insanlar tarafından sağlanan maddi-manevi yardımdır (33).

Şiddet: Toplum tarafından saldırganca kabul edilen hareketlerle, karşısındakine acı veya maddi zarar veren davranışlar (5).

Şiddet Eğilimi: Bireylerin şiddete yatkınlık göstermesi, şiddete ilişkin duygu, davranış ve düşüncelerinin tümü (13).

2.GENEL BİLGİLER

Genel bilgiler ana başlığı altında ergenlik ve gençlik kavramına, futbol ve futbolcu tanımlarına, şiddet ve öfkenin tanımlarına, şiddet kuramlarına, öfke kontrolüne ve yöntemlerine, şiddet türleri ve nedenlerine, sosyal destek kavramlarına yer verilerek uygulama bölümüne zemin hazırlanmaya çalışılmıştır.

2.1. Ergenlik ve Gençlik Kavramı

2.1.1. Ergenlik Kavramı

‘Ergen’ sözcüğü batı literatüründeki “adolescence” karşılığı olarak kullanılmıştır. Latince büyüme, olgunlaşmak anlamında kullanılan ‘adolescere’ fiilinin kökünden gelmekte olan bu sözcük, yapısı gereği bir durumu değil, bir süreci belirtmektedir (78).

Amerikan Psikiyatri Birliğinin yayınladığı Psikiyatri Sözlüğü adölesans sözcüğünü "Fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, çok da belirli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik bir dönemdir ve hızlı fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimlerle karakterizedir" şeklinde tanımlanmıştır. Çoğu yazar bu dönemin 12 yaş civarında başlayıp 19-21 yaşta sona erdiği görüşünde birleşmektedirler (82).

WHO (2005) (Dünya Sağlık Örgütü) ergenlik tanımında yaş aralığı belirtmiş ve ergenliği üç dönemde incelemiştir. WHO’ ya göre erken adölesan, orta adölesan ve 6 ileri adölesan dönemleri vardır. Erken ergenlik 10/13-14/15 yaş aralığında, orta ergenlik 14/15-17 yaş aralığında, ileri ergenlik 17-21 yaş aralığında yaşanmaktadır (87).

Sieg (1971), ergenliği “insanda, bireyin yetişkine özgü ayrıcalıklarının kendisine verilmediğini hissettiği zaman başlayan ve yetişkinin tüm gücü ve toplumsal konumu toplum tarafından bireye verildiği zaman sona eren gelişim dönemi” olarak tanımlamıştır (88).

Geçtan (1981) ve Dönmez'e (1995) göre gelişimin en önemli özelliklerinden olan ergenlik dönemi, ergenin hızla oluşan biyolojik ve psikolojik değişmelere sağlıklı uyum yapmakta zorlandığı, çocukluk döneminin sona ermesiyle gerçek yaşam beklentileri ile baş etme çabasına giriştiği bir kimlik arayışı dönemidir (89).

Polvan'a (2000) göre ergenlik; fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerin görüldüğü çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir (80). Parman; ergenliğin büyümek ve değişmek olduğunu ifade ederken, bunun bir metamorfoz olduğunu savunur ve Fransız psikiyatrisi ve psikanalist Françoise Dolto'nun, görüşünden hareketle ergenliği ikinci doğum olarak tanımlar. Doğum, fetüs halinden bebek haline geçişi, ergenlik de çocukluktan erişkinliğe geçişi ifade eder. Dolto; ergenlerin de tıpkı yaşamın başlangıcındaki bebekler gibi kırılgan ve dayanaksız olduklarını belirtir ve onları kabuk değiştiren İstakozlara benzetir. İstakozlar kabuk değiştirme döneminde zayıf ve savunmasızdırlar. Eğer yaralanırlarsa bu yaranın izini tüm yaşamları boyunca taşırlar. Dolayısıyla ergenlik, bireyin zayıf ve savunmasız olduğu tehlikeli bir dönemdir (85)

Çocuk bedeninden yetişkin bedenine geçiş süreci bazı ergenler için eziyete dönüşebilir. Bedenindeki değişim, onu kendi bedenine yabancılaştırır. Bütün bu süreçler çocukluktan uzaklaşmayı diretir, ergen bir yerde de çocukluğunun ve bu sürecin ona sağladığı ayrıcalıkların da yasını tutacaktır (81).

Ergenler; ana-babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığını kazanmak, her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve olgun başarılı ilişkiler kurmak, bir meslek seçmek ve ona hazırlanmak, toplumsal olarak sorumlu davranışı istemek ve yerine getirmek gibi yetişkin yaşam için ön hazırlık sunan gelişim görevlerine sahiptir (86).

Psikolojik anlamda dünya literatürüne ergenlik dönemi kavramını ilk olarak kazandıran Hall olmuştur. Hall, bir psikolog olarak çocukluk ve ergenlik arasındaki birey gelişimini incelemiştir. Bu incelemelerinde daha çok Darwin'in evrim teorisinden etkilendiği görülmektedir. Hall'a göre çocukluğun değişik evreleri, insan evriminin değişik evrelerine eşdeğer görülmektedir. Buna göre doğumdan hemen sonra çocuk, insanlık tarihinin maymuna benzediği evrelerdeki gelişimine benzer bir gelişim göstermektedir. Her ne kadar gelişmeye devam etse de, 8 ila 12 yaşları

arasında hala insan ırkına göre çocuk ilkel durumdadır. Bu dönem ise Hall'a göre avcılık ve balıkçılıkla yaşamaya çalışan insan ırkı gibidir. İnsanlık tarihinin vahşilik ile uygarlık arasındaki geçişi ise Hall'a göre ergenlik dönemi olup, birey bu dönemde vahşi bir kişiliği, daha uygar bir kişiliğe doğru yöneltmektedir. Dolayısıyla bu dönem stres ve fırtınalar dönemidir. Yine bu çağdaki birey, bir taraftan daha basit, temel iç güdüleri ile bir yana çekilirken, bir taraftan ise toplum ve toplumda bulunan diğer önemli kurumların da farkına varmaktadır (83).

Psiko-sosyal değişimlerin birlikte yaşandığı ergenlik döneminde dürtü selliğin artmasına bağlı olarak riskli davranışların deneme sıklığında belirgin bir artış yaşanmaktadır. Bu dönemde sıklıkla karşılaşılan riskli davranışlardan birisi de sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımınıdır. Son yıllarda ülkemizde yapılan çalışmalar ergenler arasında madde kullanımının giderek yaygınlaştığını ve bu maddeleri kullanmaya başlama yaşının da küçüldüğünü göstermektedir (79).

Ergenlik dönemindeki psikolojik etkenler kendini yeni ruhsal tepkiler ve davranışlarda gösterir. Dengenin ve uyumun yerini tedirgin, kuruntulu, güç beğenen çabuk tepki gösteren bir yapı alır. Duygularda çabuk iniş çıkışlar gözlenir. Tepkiler, genelde önceden kestirilmez olur. Ergen bencilleşir ve istekleri artar. Konan yasakları saçma, kendisine tanınan hakları da yetersiz bulur. İlgileri artar, gel-geç hevesleri çoğalır. Giyim ve öz bakıma düşkünlük göstermeye başlanır. Evden kopmalar başlar. Çevreye yönelmeler ve kendini başkaları ile kıyaslamalar artar. Bir yandan anne-baba etkisinden sıyrılırken, öte yandan kendilerine yeni örnekler seçer. Ergenlik dönemi hayranlıkların ve tutkunlukların bol olduğu bir dönemdir. Genç hayranı olduğu bir kişiye bir yönden benzemek ister, yeteneklerinden kusurlarına değin her şeyini beğenir. Bir süre sonra kendine yeni bir örnek seçer ve onunla özdeşim kurar. Sürekli değişen bu hayranlıklar, gencin ileride ne olmak istediği ile ilgilidir. Yeni bir kişilik geliştirirken, yoluna çıkan örnek insanlardan benliğine bir şeyler katar (90).

Steinberg; insanların büyük bir çoğunluğunun ergenlik süresince, önemli bir psikolojik ya da sosyal bir sorun yaşamaları da, önemli bir azınlığın bu tür sorunları geliştirdiğini belirtmektedir. Ergenlik dönemindeki sorun davranışlar söz konusu olduğunda, deneme amacıyla yapılan davranışlarla, yetişkinliğe uzanan davranışların

ayırt edilmesinin önemli olduğunu, ergenlikte yaşanan ciddi sorunlardan hiçbirinin, bu döneme özgü normatif değişikliklerin doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiştir. Ergenlik dönemindeki birçok soruna yönelik uygulanacak genel ilkeleri şöyle sıralamıştır:

- Zaman zaman ortaya çıkan denemelerle, kalıcı-tehlikeli ya da kalıcı-sorun davranışlar birbirinden ayırt edilmelidir,
- Kökeni ergenlikte olan ve ergenlikte başlayan sorunlarla, kökeni gelişimin daha önceki dönemlerine dayanan sorunlar birbirinden ayırt edilmelidir,
- Ergenlik döneminde yaşanan sorunların hepsi olmasa bile, büyük bir çoğunluğu doğası gereği geçicidir,
- Ergenlikte görünen sorun davranışlar, hiçbir zaman ergenlikte gerçekleşen normatif değişikliklerin doğrudan bir sonucu değildir (84).

2.1.2. Gençlik Kavramı

İnsanlık tarihi ile insanın, yeme, içme, barınma, korunma, güvenliğini sağlama mücadelesi gibi çözüm bulması gereken problemlerin de birlikte başladığı bilinmektedir. Bu bağlamda her geçen gün gittikçe karmaşık bir hal alan toplum yapısı, sosyal-ekonomik krizler ve teknolojik gelişmeler ile de insanlar, gittikçe artan ve çözümü karmaşıklaşan problemlerle de karşı karşıya kalmaktadır. Problem çözme, kişinin günlük yaşamda karşılaştığı sorunlu durumlarda etkili başa çıkma yolunu bulabilmek için geliştirdiği ve ürettiği bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bir süreçtir. Problem çözerken bir hedefe ulaşmak için uğraşılır ancak hedefe ulaşmak için gerekli araçlar elde değildir. Bunun için hedefi alt hedeflere ve bu hedefleri daha alt hedeflere ayırmak gerekir. Bu süreç uygun aracı sağlayacak bir düzeye kadar devam eder. Problem çözen kimse basamaklar arasında geçiş yapabilir (1), problem çözme aşamalarını genel olarak şu şekilde ifade etmektedir;

- Problem çözmeyi arzulama,
- Problemi tanıma ve kavrama,
- Bu doğrultuda çözüm arayışları içerisine girme,
- Fiiliyatı kararlaştırma,

- Kararları uygulamaya geçirme,
- Ve son olarak da bu doğrultuda çözümleri değerlendirme şeklinde sıralamıştır.

Bu bağlamda günümüzün modern ve çağdaş uluslarında gençliğin topluma kazandırılması için bir takım çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Asıl konumuza girmeden önce evvela gençlik kavramından bahsetmekte fayda vardır. Çeşitli literatür kaynaklarında, gençlikten yetişkinliğe geçişi belirleyen iki göstergeden bahsedildiği dikkat çekmektedir (2).

Bunlardan ilki aile sorumluluğu üstlenmek, ikincisiyse iş sorumluluğu üstlenmektir ifade edilmiştir. Bu kapsamda çağımızın modern toplumlarda, eğitim yaşı arttıkça, aile sorumluluğu ve iş sorumluluğunun üstlenildiği yaş ilerlemektedir. Bundan ötürü de gençlik, hem iktisadi bakımdan, hem sosyal ve siyasal değişim açısından veya dönüşümlerden hızlı bir biçimde etkilendiği görülmektedir. Bu bağlamda dünya genelinde gençlerin sorunlarının başında işsizlik ve eğitimsizlik geldiği dikkat çekmektedir.

Ülkemizde de gençlerin en önemli gördükleri sorunların başında işsizlik gelmektedir. Genç işsizliği, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sorun alanı teşkil aşikar bir durumdur. Bu bağlamda dünya genelinde zararlı alışkanlıklar ve buna bağlı sorunlar, geçtiğimiz 25 ile 30 yıl içinde önemli artış göstermesi dikkatlerden kaçmayan bir gelişme olarak görülmektedir. Türkiye’de de madde bağımlılığı, alkol ve sigara tüketimi, önemli bir sorundur. Türkiye ve dünya genelinde yapılan bazı çalışmalar, gençlerin boş zamanlarını genellikle televizyon izlemek ve müzik dinlemek gibi pasif etkinliklerle geçirdiğini ortaya koymuştur.

Gençlerin okuma alışkanlıklarıyla ilgili yapılan çalışmaların ortak bulgusu, gençlerin giderek daha az kitap okuduğu ve azalan ihtiyarî zamanlarını internet ve sosyal medya ile doldurdıklarıdır. Türkiye’de toplumsal yapının geneline paralel olarak, gençler de çok az okumaktadırlar. Bununla beraber, gençler, gittikçe artan oranda, matbu eser okumak yerine elektronik kaynak okumaktadır. Güncel çalışmalar; TV, bilgisayar ve internetin çocuk ve gençler tarafından genellikle önerilen amaçların dışında ve aşırı kullanıldığına dikkat çekmektedir. Televizyon

izleyicilerinin çoğunluğunun, televizyonu eğlence amaçlı veya boş zaman değerlendirme etkinliği olarak kullandığı ortaya konmuştur. İnternet kullanım davranışlarına bakıldığında ise, gençlerin internette özellikle sosyal ağlarda vakit geçirdikleri görülmüştür. Müzikal beğenileri, insanların eğitim ve yaş durumlarına göre değişiklik göstermektedir. Gençler, daha ziyade popüler ve görsel öğelere dayalı müziği tercih etmektedir.

Bu bağlamda Gençliği topluma kazandırma hususunda özellikle de ülkemizde AB bakanlığı düzeyinde bir takım çalışmaların olduğu dikkat çekmektedir (2).

Birey karşılaştığı güçlük ve çözmesi gereken bir durum karşısında, sahip olduğu tüm kaynakları harekete geçirmekte, problemin çözülebilmesine yönelik ipuçları ve bazı fikirler elde etmek amacıyla, daha önceden edindiği bilgileri gözden geçirmektedir. Bireyin problem çözmedeki başarısı, problem çözme becerisine bağlıdır. Problem çözme becerisi, insan yaşamının tümünde etkili olan ve basitten karmaşığa bütün etkinliklerde yer alan önemli bir yaşam becerisidir. Bireylerin karşılaştıkları sorunlar, bazen basit eylemlerle, bazen oldukça yoğun bir düşünme ile bazen ise sahip oldukları yeteneklerle çözülebilir.

Karşılaşılan problemleri çözme becerilerinin gelişiminde eğitimin ve eğitim kurumlarının da katkısı büyüktür. Gelişen dünyanın rekabetçi ortamında, ülke statülerini belirlemede önemli rol oynayan faktörlerden biri olan eğitimin, hedeflerinin çok iyi belirlenmesi, yeterli kaynağın ayrılması, bu hedeflere ulaşmada temel ilkelerin oluşturulması, niteliği ve niceliği artırıcı tedbirlerin alınması önem taşımaktadır. Bu tedbirlerin temelinde de, eğitim problemlerini ortadan kaldırma ve uygun eğitim ortamının oluşturulması gerekmektedir. Çünkü öğrenciler bilgilerin alıcısı ve aktif kullanıcısı olduğundan, bilgiyi öğretmenden pasif bir şekilde alan öğrenci modeli yerini bilgiyi kullanarak problemlerini çözebilen öğrenci modeline bırakmak zorundadır. Bu nedenle, bireylerin karşılaştıkları problemler karşısında etkili çözümler üretebilmeleri için problem çözme becerilerine sahip olmaları ve bu becerileri kullanmaları sağlanmalıdır.

Problem çözme çocukluktan itibaren öğrenilmekte, problem çözme becerileri ise okul yıllarında geliştirilmektedir. Bu nedenle, bireyin problem çözme konusundaki bilgi ve becerisi ancak etkili problem çözmeyi hedef alacak bir eğitimle

kazandırılıp, artırılabilir. Bu konuda en büyük görev ise öğretmenlerindir. Bu nedenle öğretmenlerin de etkili problem çözme becerisine sahip olması beklenmektedir (3).

Küçük çocuklardaki kaygı yaratan durumlar ileri yaşlardaki ruhsal tepkilerin temelini oluştururlar. Çocuğun bebeklik döneminde temel ihtiyaçlarının karşılanmaması veya anneye aşırı bağımlı hâle getirilmesi ilkel kaygı denilen durumun önemli bir unsurudur. Bütün gereksinimleri annesi tarafından karşılanan çocuğun anneden ayrılma durumunda kalması çocukta güvensizlik ve kaygı oluşturabilir.

Birden ortaya çıkan çevre değişiklikleri de küçük çocukları endişelendiren en önemli durumlardan biridir. Çocukların yoksunluk ve kayıpları anlamaları zor olduğu için, alıştığı günlük işler, rahat pozisyon ve herhangi bir şeyini yitirmesi halinde kaygı duygusu ortaya çıkabilir. Aniden memeden kesilme hâli veya anne memesinden yoksunluk gibi engellemeler kızgınlık ve düşmanlık duygularını ortaya çıkararak kaygıya neden olacak çatışmalar meydana getirebilmektedir. 3-4 yaşındaki erkek çocuklarda iğdiş edilme, kızlarda ise cinsel organının erkeklerden farklı olduğunun anlaşılmasından kaynaklanan kaygılar görülürken, daha ileri yaşlarda okula başlama, kardeşinin doğumu, arkadaş edinememe, başarılı olamama, arkadaşları tarafından istenmeme kaygıları görülmekte, ergenlikte ise kaygılar gencin fizikî görünüşü, varlığını tehdit eden tehlikeler, içsel çatışma, sosyal çatışma, arkadaş ilişkileri ve karşı cinsle ilişkiler ve anne-baba tutumuna bağlı kaygılar görülebilmektedir (99).

2.2. Futbol ve Futbolcu

Futbolun tarihi, bugün bildiğimiz kural ve ölçekler ile ve bildiğimiz kurumlara oynanan futbolun tarihi olarak düşünülmelidir. Buna karşılık insanoğlunun topla uğraşması tarihi kayıtlara bakılırsa oldukça eskilere kadar gitmektedir. Dünyanın ilk uygarlıklarından biri olarak kabul edilen Mısır'da mezarlardaki duvar resimlerinde ayakla top oynayan insan figürlerine rastlanmıştır. Hatta 2.500 yıl öncesinden kalma, 7,5 cm çapında deri veya ketenden yapılmış toplar günümüzde kimi müzelerde halen sergilenmektedir. 2. ve 3. yüzyıllarda da Çin'de 40

m. genişliğindeki bir alanda deri topla oynanan Tsu-Chu adlı bir oyunun varlığından söz edilmektedir. Bu oyundaki amaç ise; topa ayakla vurularak belirli bir hedefi vurmaya çalışmaktır. (50).

Orta Asya Türklerinin de kız ve erkeklerden kurulu karma takımlarla, topa elle dokunmadan, sadece ayak ve kafa ile vurularak rakip kalede içeri atmaya çalışarak bir oyun oynadıkları kaynaklarda yer alıyor. İçlerinde Kaşgarlı Mahmut'un da bulunduğu pek çok tarihçinin kitaplarında da Türklerin oynadığı "Tepük" isimli bir oyundan bahsedilir. Bu oyunun söylenen kuralları günümüz futbolununkilere oldukça benzer. Elle oynamak yasaktır, Faullü hareketler tespit edilmiştir, top oyun alanının dışına çıkamaz (100).

Futbol her geçen gün gelişmelere açık olan, profesyonel bir uğraşı, bilimsel bir araştırma konusu, seyredenler açısından heyecan verici bir gösteri, toplum bilimi açısından beş kıtada olağanüstü boyutlara ulaşan ticari bir uğraş durumundadır. Toplumsal gelişmede küçümsenmeyecek bir yere sahip bulunan futbol sektörel anlamda da önemli sayılabilecek bir yapı sergilemektedir. Bütün bu gelişmelere karşın, futbolu herkesin aktif olarak katılımında bulunabildiği bir spor dalı haline getirebilmek için, böyle bir potansiyeli, dengeli bir düzeyde geliştirip benimsetmek futbol yönetimi ile ilgilidir (43).

Futbol, şiddet, saldırı, tuzak kurma; takım ruhu, sosyal dayanışma, rekabet gibi farklı amaçlarla yapılan paradoksal bir mücadeledir (44).

Futbolun bilimsel araştırmalar ışığında geliştirilmesi için yapılan çalışmalar futbolcuların teknik, taktik ve kondisyonel açıdan performanslarının yükseltilerek daha iyi seviyelere getirilmesinde önemli bir faktör olmuştur (45).

Günümüzde ise tüm dünyada futbolun spor olgusunun önüne geçtiğini görmekteyiz. Âdeta hayatın yoğunlaştırılmış bir hali gibi görünen bu oyunda, insanlar yaşamları içinde adını koyamadıkları pek çok şeyin yansımını bulmaktadırlar. Biraz da bu nedenle futbol, artık sadece futbol değildir. Futbol, oynanan oyunun ötesinde pek çok şeyle ilintilendirilen ve anlamlandırılan bir oyun halini almıştır. Futbol, insanoğluna bir oyun olmanın ötesinde eğlence, iktidar, güç, üzüntü, sevinç, ulusal onur ve hepsinden de öte kendi kimliklerini, kendilerini bulabildikleri bir dünyanın anahtarını sunmaktadır. Futbol sadece kimliklerin

oluşmasına katkıda bulunmaz, aynı zamanda farklı sosyal kimliklerin karşılaşmasına ve birbirlerinden etkilenmesine de vesile olur.

Bu açıdan farklı ülkelerin birbirleri ile oynadıkları milli maçlar ve diğer kulüp takımlarının kupa mücadeleleri küresel bir dünya kültürünün yaratılmasına ve yaşatılmasına da aracı olur. Kimlik, günlük yaşamdaki kültürel aktiviteler içerisinde yeniden oluşturulur ve kimliğin bu oluşum sürecinde spor ve futbol gibi etkinliklerinin büyük katkısı olur. Futbolun yaşam ile kurmuş olduğu bağ öylesine güçlüdür ki, futboldan uzaklaştığınızı zannettiğiniz bir ortamda aslında futbola daha da yakınlaşmış olursunuz. Çünkü futbol, toplumsal yapı içerisinde her geçen gün daha fazla yer işgal etmeye başlamıştır ve bu işgal sonrasında toplumsal ortak paydanın yaratılmasında, güçlendirilmesinde de daha fazla rol oynamaktadır (46).

Tüm bu bilgilere rağmen futbolun tarih içerisinde ilk olarak ne zaman ve nerede oynandığı hakkında net bir fikre sahip olmak oldukça zordur. Zamanımıza kadar uzanan bazı tarihi buluntulardan çıkarılan sonuçlara göre, futbolun geçmişi M.Ö. 3000 yıllarına kadar dayanır. Asya'da, Türklerin yasadığı Orta Asya, Çin, Japonya, Hindistan; Afrika'da Mısır; Amerika'da Meksika; Avrupa'da Yunanistan, İtalya, Fransa ve İngiltere, değişik kaynaklara göre futbolun ilk oynandığı bölgelerdir (101).

Futbol tarih boyunca hemen hemen bütün medeniyetlerde benzer biçimlerde boy gösterdikten sonra bugünkü haline en yakın seklini 17. yüzyılda İngiltere'de almıştır. Daha sonraki gelişimi ise şöyle gösterilebilir (58)

- 1841 - Futbol topunun tam bir küre biçiminde olmasının kabulü.
- 1848 - "Cambridge kuralları" adı altında futbol kuralları toplanmış ve bu kurallarla ilk futbol maçı Cambridge'de öğrenciler arasında ilk futbol maçının oynanması.
- 1855 - Bir İngiliz takımının ilk kez yurt dışına çıkarak futbol oynaması ve böylece Almanya'da futbolun temelini atması.
- 1857 - İngiltere'de ilk futbol kulübü Sheffield Club'in kurulması.

- 1863 -İngiltere Futbol Federasyonunun ve böylece modern futbolun doğuşu.
- 1870 -Portekiz'de oturan İngilizlerin burada futbolu yaymaya başlamaları.
- 1871 -"Kral Kupası" veya "İngiltere Federasyon Kupası"nın başlaması.
- 1872 - "İngiltere-İskoçya", ilk milli maç.
- 1875 - Kalelere üst direk konulması ve topa kafayla vurulmasına izin verilmesi.
- 1876 - Korner kuralının kabulü.
- 1879 - Glasgow'dan Darwen'e para teklifiyle futbolcu getirilerek profesyonellik yolunun açılması.
- 1885 - Profesyonelliğin İngiltere'de resmen kabulü.
- 1886 - Ofsayt kuralının kabulü.
- 1889 - Danimarka ve Hollanda'da futbol federasyonlarının kurulması.
- 1890 - Futbol maçlarında tam yetkinin hakemlere verilmesi.
- 1891 - Penaltının kabulü.
- 1893 - Amerika'da ilk futbol federasyonunun kurulması. (Arjantin)
- 1895 - İngiltere'de bayanların ilk futbol maçını oynaması.
- 1899 -Sürenin 90 dakika, ölçülerin 118.4 x 91.4 olarak belirlendi.
- 1901 - Sheffield United - Tottenham Hotspur federasyon kupası finalini 110.802 kişinin izlemesi.
- 1902 - İngiltere dışında oynanan ilk milli maçta Avusturya'nın Macaristan'ı 5-0 yenışı.

- 1903 - Averajın kabulü.
- 1904 - Belçika, Fransa, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre'nin FIFA'yı kurması.
- 1906 - Kıtalar arası ilk milli maçta Güney Afrika'nın Brezilya'yı Brezilya'da 5-0 yenmesi.
- 1907 - Kendi sahasında bulunan bir futbolcunun ofsayt sayılmamasının kabulü.
- 1908 - Londra Olimpiyat Oyunları'nda futbolun ilk kez olimpiyat oyunlarında yer alması.
- 1913 - Asya Kıtası'nda ilk uluslar arası futbol maçı yapıldı.
- 1920 – İngiltere, İskoçya, Galler ve İrlanda Fifa'dan ayrıldılar.
- 1928 – İtalyan takımı Juventes, Amerika kıtasından Arjantinli Orsi'yi transfer etti. Güney Amerika'dan Avrupa'ya yapılan ilk transferdir (59).

Futbolun geniş kitleleri ilgilendiriyor olması, futbolu popüler kültürün nesnesi haline getiriyor. Bu kadar sevilen ve takip edilen bir etkinlik, popüler siyaset yapmak isteyen politikacıların da iştahını kabartıyor. Onlarda bu kadar coşkulu bir kitlenin enerjisinden yararlanmaya çalışıyorlar. Bu büyük kitleden destek ve prestij sağlamayı umuyorlar. Milli kimliklerin oluşmasında futboldan yararlanılıyor bütünleştirici rolü kullanılıyor. Kitlelere ulaşma meselesi var herkes için ve özellikle kitleleri yüksek bir aktivite ortamında yakalama çabası. Futbol aracılığıyla mesajlar vermek futbolun sempatisini kullanmak pek çok politikacının tercihi olmuştur. Son Dünya Kupasında politikacılar futbolcularla görünmek için birbirleriyle yarışmışlar, Dünya Kupasını izlemek için futbol turları düzenlemişlerdir. Her biri Türk Milli Takımının başarısından kendine çıkaracak bir pay bulabilmiştir (47).

Profesyonel futbolcu; Bir kulüple yazılı sözleşme yapmış olan ve kendisine futbol faaliyetleri kapsamında yaptığı harcamalardan daha fazla miktarda ödeme yapılan futbolcudur (48).

Amatör futbolcu; profesyonel futbolcu tanımının dışında kalan tüm futbolcular amatör futbolcu olarak kabul edilirler. Bir maç ile ilgili gerçekleşen ulaşım, konaklama, malzeme, sigorta, beslenme ve antrenman giderlerinin karşılanması futbolcunun amatör statüsünü bozmaz. Profesyonel takımlar, resmi lig ve kupa müsabakalarında amatör futbolcu oynatamazlar (48).

Amatör futbolcunun profesyonel olması;

Amatör bir futbolcu, 15 yaşını doldurmuş olması kaydıyla, bu talimat hükümlerine uygun olarak profesyonel futbolcu statüsünü kazanabilir. 18 yaşın altındaki amatör futbolcuların profesyonel statüye geçişlerinde, adına tescilli oldukları kulübün yazılı muvafakatının alınması zorunludur.

Kulüpler, en az 12 ay süre ile kendisinde tescilli olan amatör futbolcuları ile tescil dönemleriyle sınırlı olmaksızın profesyonel sözleşme imzalayabilirler. Profesyonellikten amatörlüğe dönüş yapan futbolcular bu haktan yararlanamazlar.

Birinci transfer ve tescil döneminde bir kulüp adına tescili yapılan amatör futbolcuların ikinci transfer ve tescil döneminde profesyonelliğe geçmeleri için futbolcunun yaşına bakılmaksızın, mevcut amatör tescil işleminden kulübü ile karşılıklı olarak vazgeçmeleri.

2.2.1. Futbola Başlama

Futbola başlama, Amatör veya profesyonel kulüplerin alt yapılarıyla, çeşitli kamu kurum veya kuruluşlarıyla yüksek öğretim kurumuna bağlı üniversitelerin futbol okulu veya yaz okullarında yer alan kulüp ve organizasyonlarda gerçekleşmektedir. Belirli eğitim süresinden geçerek başarı sağladığı düşünülen ve seçmeler yoluyla başarılı sayılanlar Amatör Süper Kulüpleri Federasyonunun belirlemiş olduğu ilgili evrak ve belgeleri tamamlamak suretiyle ‘‘Filiz Lisansı’’ çıkarttırılarak futbolcu kabul edilir. Bu şekilde bağlı olduğu spor kulübünde resmi müsabakalarda görev alma hakkına kavuşur (51).

2.2.1.1. Eğitimin İçeriği

Futbol eğitimine ideal başlama yaşı 5-7 arasında olmalıdır. Eğitimde fizik kondisyon, motor koordinasyon, futbol oyun kuralları öğretilir. Eğitimin süresi futbol

yaşamı boyunca devam eder. Takım oyunu içerisinde dayanıklılık, taktik, kondisyon gibi çeşitli güç hız, spor zekası geliştirici antrenmanlara yer verilir (52).

Futbol okullarına ve yaz futbol kurslarına katılan çocuklara ilk başta oyun öğretimine dayalı ve hafif yüklenmeler yapılarak, temel futbol bilgisi ve antrenman kuralları öğretilmelidir (51).

Sporcu adaylarının daha düzenli ve disiplinli yaşamalarının yanında, sosyal yaşamda daha başarılı olmaları için kayıt esnasında veli tarafından doldurulacak olan anket formlarında öğrencinin beslenme alışkanlığı, uyku düzeni ve okuldaki ders durumuna kadar birçok bilgi edinilmektedir. Bu veriler sporcu adayının dosyasına kayıt edilerek gelişmeler grup antrenörleri tarafından yakından takip edilmektedir. Kısacası antrenör, sporcu adaylarına ait bir çok bilgiyi bilerek çalışmakta ve böylece sporcu adaylarının pedagojik gelişmelerini de yakından takip etmektedir. Futbol kulüplerinin futbol altyapı spor okulunda eğitim gören futbolcu adaylarına Futbol Altyapı Takımları'na seçilme şansı tanınmaktadır. Ancak kimi büyük futbol takımı bir işletmeye dönüşerek açılan futbol okullarında çocukların spor yapmalarını desteklemekte ve öğrenciler bu futbol okullarına aylık bir ücret ödeyerek devam etmekte ve sadece çok yetenekli çocuklar alt yapı için seçilmektedirler (52).

Futbol altyapı spor okullarının genellikle amacı; örf ve adetlerine bağlı, yaratıcı düşünceye sahip, taktiksel anlayışı yüksek, azimli, süratli, çabuk, dayanıklı, teknik, kuvvetli ve rakibe, hakeme, seyirciye saygılı sporcular yetiştirmektir (52).

2.2.1.2. Çalışma Ortamı ve Koşulları

Futbol açık alanda oynanan bir spordur. Müsabakalar açık havada yapılmaktadır. Antrenmanlar da ve müsabakalar da futbolcular soğuk, yağmurlu, karlı ve sıcak hava şartlarıyla karşılaşabilmektedirler. Futbol oyun kuralları itibarıyla genel de anlaşılır bir spor dalı olmasına rağmen fiziki güç, kondisyon ve kuvvet gerektiren bir spordur. Bu nedenle futbolcular daima kuvvetli ve kondisyonları üst düzeyde tutmak zorundadırlar. Futbol bir takım sporu olduğundan futbol da takım ruhu çok önem arz eder. Futbolcu sosyal, sevecen ve paylaşımcı olmalıdır. Futbolcular, antrenör, yönetici, takım arkadaşları, hakemler, seyirci, basın v.b diğer kişi ve kurumlarca sürekli iletişim halinde olmaktadır (51).

2.2.1.3. Kullanılan Araç ve Malzemeler

Forma, şort, tozluklar, tekmelikler, futbol ayakkabıları ile İfab'ın izin verdiği sağlık koşulları nedeniyle diğer eşya araç ve gereçler (53).

2.2.1.4. Sorumluluklar

- Dayanıklılık, hız, fizik-kondisyon ve psikolojik olarak karşılaşmalara hazırlanır,
- Antrenör veya teknik direktörün hazırladığı antrenman programları çerçevesinde bireysel ve takım antrenmanlarına katılır,
- Maç takviminde (Fikstür) belirtilen şehir içi ve şehir dışı maçlara katılır,
- Bedensel sağlığını korur ve fiziksel sakatlıklarının tedavisini yaptırır,
- Futbolun ve sporcunun belirlenmiş ve yazılı hale getirilmiş oyun ve disiplin kurallarına uygun oyun stratejisini uygular,
- Takım arkadaşlarıyla antrenman içi ve dışında uyumlu ilişkiler geliştirir,
- Teknik direktör, antrenör, kulüp yöneticileri, idari kadro, sporcu arkadaşlarıyla iyi diyalog sağlar.
- Kadro dışında kaldığında takımına destek verir ve fiziksel ve psikolojik olarak kendini sürekli iyileştirir (54).

2.2.1.5. Futbolcu Olmanın Gerektirdiği Özellikler

- Spora ve özellikle futbola ilgili ve yetenekli,
- Bedensel olarak güçlü ve dayanıklı,
- Göz, ayak eşgüdümü gelişmiş,
- Çevik, hızlı ve sportif zekâya, spor ahlakına ve disiplinine sahip,
- Hırslı ve azimli, sabırlı
- Dikkatli,

- Ruhsal sağlığı yerinde olan kimseler olmaları gerekmektedir (52).

2.2.2. Psikolojik Boyutlarıyla Futbol

Motivasyon, içgüdü, gereksinimler, davranışlar, çeşitli kişilik özellikleri, stres ve stresör etkiler, zihinsel hazırlık, duygusal yeterlilik v.b gibi psikolojik kavram ve etkileşimler futboldaki rolü yadsınamaz bir gerçektir. Günümüz futbolunda birçok ülke, teknik – taktik ve kondisyonel özellikler açısından neredeyse eşit duruma gelmiş bulunmaktadır. Bu alanlardaki gelişmeleri, yenilikleri ve antrenman özellikleri hemen hemen birçok sonucu olan skorlar hala dengelenmiş değildir.

Galibiyet ve mağlubiyetler süre gelmektedir. İşte bunun nedeni, son yıllarda yoğun bir şekilde gündeme gelen ve birçok gelişmiş ülke spor kulüplerinin kullandığı psikolojik yaklaşımdır. Futbolda psikolojik yaklaşım, sporcu hakkında bilgi toplama ile başlar.

Bilgi toplama ise futbolcunun gözlenmesi ve soruşturulması ile olur. Bunun sonucu; sporcunun zorlanma koşulları altında nasıl davrandığı, hangi faktörlerin futbolda strese neden olduğunu, motivasyonunun nitelik ve niceliğini onun toplumsal ve psikolojik gelişmesi ile toplumsal, kültürel ve ekonomik çevresi saptanmaya çakşırken, yine onun olumsuz koşullar altında bile antrenman veya maçta kendisine verilen görevi yerine getirip getirmediği, antrenman sonraları psikolojik özellikleri, toplumsal ilişkileri ve performansını açısından değişiklikler olmadığı araştırılıp saptanmaya çalışılır.

Futbolcu ile ilgili tüm bu psikolojik veriler değerlendirilip çözümlendiğinde, her futbolcuya kendi dünyasından bakarak ona en doğru olanı gösterebilmenin yanı sıra onunda herkes gibi standart doğruya bakması sağlanarak performansını en iyi biçimde sahaya taşıyabilmenin koşulları da yerine getirilmiş olur (55).

2.2.3. Fizyolojik Boyutlarıyla Futbol

Futbol oyunu aktivite niteliği ve oyun süresi açısından karmaşık fiziksel ve fizyolojik özellikleri gerekli kılan bir spordur. Buradan hareketle, futbol oyununun niteliği göz önüne alındığında, futbol antrenmanlarının daha kapsamlı ve yoğun olması gerektiği ortaya çıkar. Futbol oyunu, hareket bilimleri açısından analiz edildiğinde; yürüme, dönem, sıçrama, simetrik ve asimetrik koşullar, sprintler ve yana

geriye hareketlerden oluşan fiziksel aktivitelerin yoğun olarak kullandığı görülmüştür (55).

2.3. Şiddet ve Öfke

Şiddet, Latince “Violentia” kelimesinden gelmektedir. Violentia, şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç demektir. Bu sözcük “Vis” ile bağlantıdır ve “vis” “etken güç, bir cismin gücünü kullanmak, değer, yaşam gücü” anlamlarını içermektedir (60).

Türkçe’ye ise şiddet sözcüğü Arapça’dan geçmiştir. Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde (61) şiddet, karşıt görüşte olanlara kendini kabul ettirme, uzlaştırma ya da inandırma yerine kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanmıştır.

Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü’nün (62) tanımına göre, bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluğa veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen tehdit ya da fiziksel zor kullanması olarak belirtilmektedir. Zorlamak, bedensel ya da psikolojik acı çektirmek, vurmak, dövmek, boğazını sıkmak, yaralamak, işkence yapmak gibi davranışlar şiddetin en yaygın görülme biçimlerini oluşturmaktadır (63).

Subaşı ve Akın’a (64) göre, şiddet sahip olunan güç ya da kudretin yaralanma ya da kayıp ile sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir başka gruba ya da bir topluma karşı tehdit yoluyla ya da bizzat uygulanmasıdır. Öğülmüş (65), şiddeti; “birini yaralamak veya bir şeye zarar vermek amacıyla kullanılan fiziksel güç” ya da “gücün haksızca ve yasal olmayan bir şekilde kullanılması” olarak tanımlamaktadır.

Şiddet eylemleri, korkunun, bencilliğin, gururun en direkt tepkisidir; fiziksel güç kullanarak, o anda kendisini koruyamayacak ya da başkası tarafından korunamayacak bir insana fiziksel varlığına tepki olarak ya da kasıtlı olarak zarar veren veya bir insanı yok eden eylemlerin özelliğidir. Şiddete yönelen bireyler ne olursa olsun ulaşmak istedikleri bir şeye engel oluşturduğunu düşündükleri insanlara karşı böyle eylemler yaparlar veya boyun eğmek istemeyen ya da boyun eğmediği farz edilen, o anda istediklerini elde etmeye engel oluşturan kişilere istediklerini yaptırmak için gerçekleştirirler (66).

İnsanlarda öfke duygusunun şiddet davranışına dönüşmesi, kişinin psikolojik ve toplumsal gelişiminin, nörolojik ve hormonal yapısının etkisiyle ortaya çıkar. Şiddetin toplumsal yaşamla bağdaşmadığı görüşü, aşırı uç olarak kabul edilen dışa vurum biçimidir (4).

Şahin (2003) şiddeti, toplum tarafından saldırganca kabul edilen hareketlerle, karşısındakine acı veya maddi zarar veren davranışlar olarak tanımlarken (5), Kesen vd. (2004), başkalarını incitmeyi amaçlayan, davranışlar olarak tanımlamışlardır (6).

“ Öfke; duygusal bir tepki biçimi olup, başkasına yöneldiğinde insan ilişkilerini zora sokmakta, bireyin kendisine yöneldiğinde ise iç gerilim ve baskıya yol açmaktadır”(7).

Törestad (1990)'a göre öfke, planlanarak ortaya çıkan bir duygu olmayıp, engellenme, haksızlığa uğrama, eleştirilme, küçümsenme gibi durumlar karşısında ortaya çıkmaktadır (6).

2.3.1. Öfkenin Nedenleri

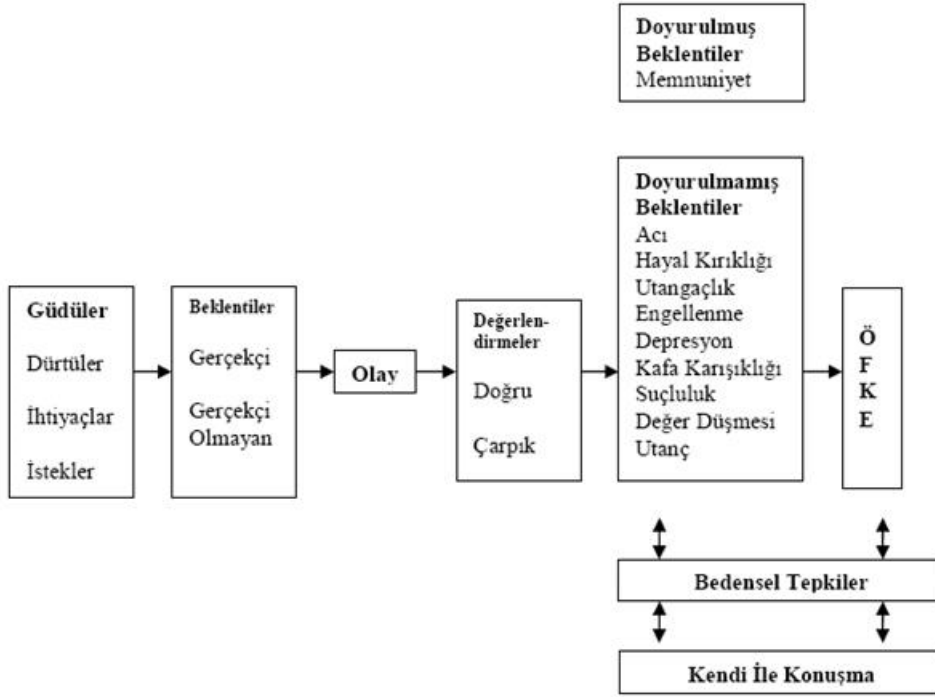
Ergenlikte oluşan değişikliklerin sırası, her genç bireyde hemen hemen aynı iken, ergenliğe erişme yaşı ve süresi bir çocuktan diğerine farklılık gösterebilmektedir. Kız çocuklarda ergenliğin ilk belirtilerinin alt ve üst sınırları 8–13 yaş iken, erkek çocuklarda bu yaşlar 9,5–15 olabilmektedir (102).

Çocuklar öfkelerini genellikle bağırma, tepinme, kendilerini yere atma gibi davranışlarla gösterir. Yetişkinlere ise öfkenin kontrol edilmesi gereken bir duygu olduğu düşüncesi öğretildiğinden öfke duygularının ortak bir tepkisinden söz edilemez. Yetişkinlerde öfkenin şiddete dönüşmesi fiziksel şiddetin yanında, dedikodu yapma, laf atma ve benzeri gibi dolaylı yollarla ifade edilmektedir (8).

İnsanı öfkeliendiren çeşitli sebepler olsa da engellemeler öfkenin en büyük sebeplerinden biridir. Çocuklukta eğitim ve bazı yasaklar, ergenlikte özgürlük hissine karşılık aileye ekonomik açıdan bağımlı olmak, yetişkinler için sorumluluklar ve ağır hayat şartları, iş stresi, ilerleyen yaşlarda ise ömrün azalması düşüncesi, güvensizlik, eş kaybı veya endişesi gibi engeller insanı öfkeliendirebilir (9).

Gencin özerkliği, özgürlüğü ve sorumluluğu arasındaki sınırın belirlenmesinde de öfkenin ve öfkeye karşı çevrede oluşan tepkinin önemli yeri vardır.

Çocukluk ve gençlik çağında bir duygulanım ve coşku biçimi olarak yaşanan öfkenin kişilik üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler daha sonraki yaşamdaki kin, nefret, kıskançlık, düşmanlık gibi duygulara dönüşebilir. Bu tür duyguların etkisi altında olan insan daha sık ve şiddetli öfkelenir. Böylece öfkeden kaynaklanan kimi davranışlar öfkeyle sonuçlanır (103).

Şekil 1: Öfkenin Oluşumu (9)

2.3.2. Öfke Kontrol Yöntemleri

Öfke kontrol yöntemleri, bilişsel, duyuşsal, iletişim ve duygusal yöntemler olarak sınıflandırılabilir. Öfke kontrol yöntemlerinin amacı, kızgınlığın ve öfkenin yol açtığı duygusal ve bedensel tepkileri azaltabilmektir. Aşağıda bu yöntemlere kısaca değinilmiştir.

2.3.2.1. Bilişsel Yöntemler

Bu yöntem, düşünme tarzını değiştirme yöntemidir. Öfke duygusu insanları, küfretme, bağırıp çağırma şeklinde bir eğilime itmektir. Öfke anında düşünceler gerçeği yansıtmaktan çok, olayların abartılmış ve çarpıtılmış bir şekilde algılandığını

yansıtır. Bu tür düşünceler fark edilmeli ve yerine daha mantıklı olanlar yerleştirilmelidir.

Unutulmalıdır ki mantık öfkeyi yener, çünkü haklı bir nedene bağlı olsa da, çok çabuk mantık sınırlarını aşabilir. Bu sebeple öfkelenildiğinde mantığa sığınmak en doğru yoldur (10).

2.3.2.2. Duyuşsal Yöntemler

Duyuşsal yöntemler öfke halinde insan vücudunun verdiği tepkilerin keşfedilmesi ve bunun fiziksel uyarıların azaltılması için kullanılmasıdır. Bu yolla düşünce ve davranışlar değiştirilerek öfke kontrol altına alınabilir.

Derin derin nefes almak, bir yere oturup sakinleşmek gibi davranışlar öfke kontrolünde işe yarayabilir. Öfke anında yaşanan fiziksel uyarılmanın yarattığı enerji, üretime dönüştürülerek öfke kontrol altına alınabilir. Öfke durumunda kişinin bir işle ilgilenmesi, edindiği hobilere kendini vermesi, örneğin akvaryum veya çiçeklerle ilgilenmek öfke kontrolünde yardımcı olabilir (11).

2.3.2.3. Duygusal Yöntemler

Öfke kontrolünde duyguların iyi analiz edilmesi önemlidir. Öfke ile diğer duygular birbirine karıştırılmamalıdır. Hissedilen duygunun öfke mi, kıskançlık mı ya da hırs mı olduğu kişi tarafından bilinmelidir.

Genellikle bu duygular birbiri ile iç içe gerçekleşir ve karışır. Duyulan hissin tanınması kontrol altına alınmasını da kolaylaştırır. Duyguların olumlu yönde ifade edilmesi gerekir. Olaylara pozitif bakış açısıyla bakmak ve duyguların beden dili, sözlü veya yazılı olarak ifade edilmesi öfke kontrolünü sağlayacaktır (12).

2.3.2.4. İletişim

“Öfkeli insanlar genellikle düşünmeden yargılama ve bu yargıları yönünde davranma eğilimindedirler. Bu yargılar da bazen çok gerçek dışı olabilmektedir. Eğer çok elektrikli bir tartışma içine girilmişse; sakin olmalı ve asıl söylemek istenilen düşünülmelidir.

Aynı anda karşıdakinin de söyledikleri duyulmaya ve anlaşılmaya çalışılmalı, hemen cevap verilmemelidir” (12).

2.3.2. Şiddetin Nedenleri

İnsan şiddetinin kökenleri uzun süredir üzerinde durulan bir sorudur. Şiddetin insan doğasına miras olarak geçen bir davranış olup olmadığı görüşü tartışılmıştır. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalar şiddetin kalıtsal olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Finlandiyalı psikolog Kirsti Lagerspetz ilk önce genç fareleri gözlemlerine dayanarak şiddetli ve şiddetli olmayan gruplara ayırmıştır.

Sonuçta seçici yetiştirme programı onuncu nesle kadar aynı şekilde devam etmiştir. İnsanlar üzerinde de ikiz çalışmaları ile seçici yetiştirme programları ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada çift yumurta ikizleri ve tek yumurta ikizleri arasında karşılaştırma yapılmıştır. Rushton, Fulker, Neale, Nias ve Eysenck insanlar da şiddetin kısmen kalıtsal olduğunu ikna edici bir şekilde sunmuştur. Bu şiddetin, atılganlık, fedakarlık ve empati dahil tek yumurta ikizi örneğinde güçlü bir şekilde karşılıklı münasebeti bulunmuştur. Buna göre şiddet hem genetik yapıda hem de yetişilen sosyal şartlarda ortaya çıkmaktadır (13).

İnsan şiddeti biyolojik ve psikolojik sebeplere dayandırılabilir. Şiddet davranışını belirleyen biyolojik etkenler (13);

- 1) Artmış fizyolojik uyarılma: Kişilerin fizyolojik olarak aşırı uyarılması şiddet davranışlarına neden olabilir. Örneğin sürekli şiddet filmleri izleyen birinde fizyolojik uyarılma artabilir.
- 2) Cinsiyet ve hormonlar: İnsanlar ve hayvanlar birlikte göz önüne alındığında her iki türün de erkek bireyleri şiddet davranışları gösterir. Bunun sebebi içgüdüsel olarak koruma ve sahiplenme duygusu olabileceği gibi hormonların etkisiyle de olabilmektedir. Bazı araştırmalar erkek çocukların şiddet gösteren oyunlar oynamayı daha çok sevdiğini göstermektedir. Bunun dışında erkeklerde bulunan androjen hormonunun seviyesi ile şiddet davranışları arasında ilişki olduğu da bulunmuştur.
- 3) Cinsel uyarılma: Araştırmalar cinsel uyarılmayla şiddet arasında bağlantı olabileceğinden söz edilmektedir. Cinsel olarak uyarılmış

bir birey ister hayvan ister insan olsun her iki cins için de şiddete yol açabilir. Özellikle bu uyarılmışlığın nihayete erememesi durumunda şiddet davranışları görülebilir.

- 4) Ağrı: Ağrı hisseden bir bünye çevresine karşı asabi davranışlar ve şiddet tavırları gösterebilir. Bunun nedeni ağrının unutulmaya çalışılması veya dikkatin başka taraflara çekilmeye çalışılması olabilir. Netice olarak özellikle hissedilme derecesi yüksek olan ağrılar şiddete neden olur. Fiziksel acı hissetmek de benzer şekilde şiddet davranışı gösterilmesine neden olabilir (13).
- 5) İlaçlar ve diğer maddeler: Küçük doz alkol, sakinleşmeyi sağlayarak şiddeti azaltırken doz arttıkça şiddet de artar; aerosol ve diğer kimyasal çözücü ve uçucular; kaygı gidericiler (anksiyolitikler) genel olarak şiddeti ketlerler. Sakinleştirici olarak alınan ilaçlar şiddeti azaltırken bazı ilaçlar da şiddet davranışlarının artmasına neden olabilir.
- 6) Nörotransmitterler (sinirler arası iletim maddeleri): Şiddet, açık bir şekilde katekolaminerjik, dopaminerjik ve serotonerjik sistemler tarafından düzenlenir. Norepinefrin, şiddetin ortaya çıkışına ve artmasına yol açmaktadır. Norepinefrinin bir önemli özelliği de duygulanımsal şiddeti artırırken yırtıcı şiddeti ketlemektedir. Dopamin, şiddeti arttıran bir diğer nörotransmitterdir. Serotonin ise şiddeti ketlediği düşünülen bir nörotransmitterdir.
- 7) Beyin anatomisi, nörotransmitterler ve hormonların ilişkisi: Şiddeti düzenlemekte limbik sistemin önem taşıyan bölgelerinin hipotalamus, septal alan ve amigdala olduğu düşünülmektedir. Bu alanların uyarılması şiddet davranışını arttırmaktadır. Çıkarılması durumunda da şiddet davranışları azalmaktadır (14).

Şiddet Davranışını Belirleyen Psikolojik Etkenler (14);

- 1) Engellenme: Engellenme insanları şiddete teşvik eder. Ancak her engellenme şiddet davranışları yaratmaz.
- 2) Doğrudan provake edilme: Kişinin fiziksel olarak kötüye kullanılması ve alay edilmesi gibi sebepler doğrudan provake grubuna girmekte ve şiddet davranışları gösterilmesine neden olabilmektedir. Bazen imalı bir bakış ya da söz bu süreci başlatabilir.
- 3) Şiddet gösteren örneklere maruz kalma: Şiddet içeriklerinin yoğun olduğu filmleri izleme, oyunları oynama ve fotoğraflar şiddet davranışını özendirilmekte veya tetikleyebilmektedir. Televizyondaki şiddet görüntüleri ile çocukların şiddet davranışları arasındaki ilişki bilinen ve kabul edilen bir saptamadır (14).

2.3.3.Şiddetin Türleri

Şiddet üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde şiddetin çok değişik türde sınıflandırıldığı görülmektedir. Cox (1985) şiddeti iki grupta incelemiştir. Bunlar araçsal şiddet ve düşmanlık içeren şiddettir. Bunların yanında tartışmalı olan atılmanlık kavramı da eklenebilir (15).

2.3.3.1.Araçsal Şiddet

Araçsal şiddette kişi bilinçli olarak ve önceden planlamış olarak bu şiddeti gerçekleştirir. Araçsal şiddet, duygusal bir temele sahip değildir ve amaca yönelik bir şiddet şeklidir (16).

2.3.3.2.Düşmanlık İçeren Şiddet

Düşmanlık içeren şiddet türünde kişi tümüyle karşısındakine zarar verme amacıyla harekete geçmektedir. Bu şiddet türünde, şiddet uygulayanın hedefini sevmemesi ya da nefret etmesi sebebiyle ve temel amacı hedefe zarar vermek olan şiddet türüdür (17).

2.3.3.3.Atılgnalık

Atılgnalık, bireyin başkalarının haklarını kabul ederek, kendi hakkını kullanmasını sağlayan davranış olarak tanımlanabilir. Atılgnalıkta birey kendi haklarını, duygu ve düşüncelerini ifade ederken karşısındaki kişinin hakkını göz ardı etmez, şiddet ise karşısındaki haklarının yüzeye çıkmasına izin vermez, fiziksel ve ruhsal olarak zorlamayı içerir. Kısaca atılgn olmak şiddet uygulamak anlamına gelmemektedir (18).

Şiddet türlerine bakıldığında, Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre şiddetin, kişinin kendisine yönelik uyguladığı şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Kendine yönelik şiddet tanımında ise intihar, intihar girişimi ve kasıtlı uygulanan yaralamalar yer almaktadır. Kişiler arası şiddet içinde özellikle çocuk, eş, yaşlılara yönelik aile içi şiddet, tanıdık bir kişi ya da yabancı bir kişinin uyguladığı şiddet vardır. Gruplar arası şiddet kavramı içinde ise sosyal, politik ve ekonomik şiddet tanımları yer almaktadır (67).

Amerikan Psikoloji Derneği (68), saldırganlığın şiddet şeklinde ortaya çıkmasında farklı mekanizmalar olduğunu belirtmektedir. Şiddetin görülme biçimleri belirtilen şekillerde olabilir:

- İfade tarzı olarak şiddet kullanımı: Bazı kişiler kızgınlık ya da hayal kırıklığı gibi duygularını ifade etmek için şiddeti kullanırlar. Bu kişiler sorunlarının çözümü olmadığına inanırlar ve kontrolden çıkan duygularını ifade etmek için şiddete yönelirler.

- Manipülasyon amacıyla şiddet kullanımı: Bu şiddet türü, başkalarını kontrol etmek ya da istenen amaca ulaşmak amacıyla kullanılır.
- Misilleme olarak şiddet kullanımı: Bu şiddet türü, kendine zarar veren ya da verdiren kişilere misilleme olarak gösterilir.
- Öğrenilmiş davranış olarak şiddet: Diğer öğrenilen davranışlar gibi şiddet de yaşam içinde öğrenilen bir davranış olabilmektedir.

Fromm (69) ise şiddet türlerini şöyle belirtmiştir;

- Oyuncu Şiddeti: Şiddetin en normal ve hastalıklı olmayan şeklidir. Bu şiddet türünün örnekleri daha çok ilkel kabile oyunlarında görülmektedir. Oyunda amaç öldürmek değildir; ancak oyun da olsa yapılan davranışların arkasında yatan temel güdü saldırganlıktır.
- Tepkisel Şiddet: Bu şiddet türü kişinin kendisinin ya da başkalarının yaşamını, özgürlüğünü, onurunu, mülkiyetini, korumak için başvurulan bir şiddettir. En sık görülen şiddet biçimlerinden birisidir. Bu şiddet türü ölümün değil, yaşamın hizmetindedir. Başka bir ifade ile amacı yok etmek değil, korumaktır. Tepkisel şiddetin bir başka yanı da engellenenin yarattığı şiddettir. Engellenen amaca ulaşmak için şiddete başvurulur.
- Kinci Şiddet: Kinci şiddette zarar verilmiştir ve hiçbir şekilde savunma işlevi yoktur. Kinci şiddet toplum çapında olduğu gibi bireysel olarak da görülebilir.
- Dengeleyici Şiddet: Genellikle güçsüz insanların üretkenliklerinin yerine koydukları şiddet türüdür. Kökleri güçsüzlükte yatan ve

güçsüzlüğe karşı dengeleyici olan şiddettir. Yaratmayan insan yok etmek ister. Bu şiddet, yaşanmamış, eksik bir yaşamın zorunlu sonucudur.

- Arkaik (İlkel-Kana susamış) Şiddet: Bu şiddet doğa ile arasındaki bağla henüz tamamen çevrili olan insanın kana susamışlığıdır. Arkaik anlamda yaşamın dengesi olabildiğince çok öldürmek ve yaşamı kana doyunca öldürülmeye hazır olmaktır. Bu şiddet türü özellikle savaş zamanlarında belli azınlıklarda, azteklerin verdiği insan kurbanlar gibi olaylarda ve kan davalarında görülebilir(69).

Öztürk (70) ise, şiddet türlerini, kendine dönük şiddet, kişiler arası şiddet, organize şiddet, medya şiddeti ve diğer şiddet şekilleri olarak açıklamıştır. Kendine yönelik şiddet, intihar ve bedene zarar verici uygulamaları, kişiler arası şiddet, kadına, çocuğa, yaşlıya yönelik ve aile içi şiddeti kapsamaktadır. Organize şiddet ise, kolektif, politik, uluslar arası şiddeti; medya şiddeti, yazılı ve görsel basında yer alan görüntü, ses ve yazı şeklindedir. Diğer şiddet türleri ise sokak şiddeti, kan davası, pornografi, azınlıklara yönelik şiddet ve sporda şiddet gibi farklı şiddet türlerini kapsamaktadır.

Şiddet, çete şiddeti, okul ve toplumdaki silahlı saldırılar, kendine yönelik şiddet gibi pek çok şekillerde görülebilmektedir (71). Kramer'a göre, öğrenciler tarafından eğilim gösterilen şiddet davranışları üç ayrı şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi, başkalarının malına göz dikme, maddi çıkar elde edebilmek için başvuru şiddet şeklinde görülmektedir. İkincisi, uyuşturucu endüstrisine dayalı suçlar ve bu suçları sergileyen çetelerin egemen olma mücadelesini içeren şiddettir. Üçüncüsü, güçsüz olmaya dayalı bir öfkeyle bağlantılı olarak ortaya çıkan sosyal-ilişkisel şiddettir (72).

2.4.Şiddet ile Spor İlişkisi

Spor, belli kurallara ve teknik yöntemleri olan, yapanlarda ve izleyenlerde haz duyma ve coşku gibi ihtiyaçlarını tatmin eden, sporcuları ve izleyenleri

bütünleştiren bir etkinlikler kümesidir. Genelde, spor yapmayanların şiddet davranışı içerisinde oldukları ve şiddeti giderebilmeleri için spor yapmalarının olumlu olacağı görüşü hakimdir (12).

Sporda şiddet, sporcunun ilgilendiği spor dalına ait kuralların dışına çıkarak, söz, beden ve işaretlerle karşısındakine zarar vermek niyeti ile yaptığı davranışlar olarak tanımlanabilir (19).

Şiddet davranışında bulunan birey, gerilimini boşalttığı için şiddetinde azalma olur. Bu durum katarsis kuramı ile açıklanabilir. Öfke ve şiddeti ifade eden bireyin, şiddet içeren davranışla kazanacağını, başarıya ulaşacağını öğrenmesi sonucu şiddet eyleminde artış olur. Bu durum, engellenme – şiddet kuramı ile açıklanır. Bireyin gösterdiği şiddetin çevresel ödüller ve modeller yoluyla pekiştirilmesiyle şiddet davranışında artış gerçekleşir. Bu durum ise sosyal öğrenme kuramı ile açıklanır. Bu model, şiddet davranışının, şiddet eğilimi üzerindeki etkisi konusunda tüm süreci kapsamaktadır (15).

Günümüzden bir asır önce Sorel'in umutsuzca, "Şiddet sorunu hala hayli karanlıktadır." sözünü hatırlatan Arendt, 40 yıl önce bu konu hakkında görüşlerini belirterek, bu yargının geçmişte olduğu gibi günümüzde de doğru olduğuna işaret etmektedir (73). Tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de şiddet ve onunla başa çıkma zorunluluğu önemini korumaktadır. Çok yönlü bir olgu olan şiddetle ilgili farklı bakış açılarından önem sürülen tanımlar, onun özel bir eylem biçim olduğunu göstermektedir (74).

Günümüzde büyük kitleleri peşinden koşturarak futbol, çok ciddi sorunları ve tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Gerek ülkemizde ve gerekse dünyada son yıllarda ciddi seyirci olayları yaşanmaktadır. Ulusal ve uluslararası müsabakalarda çok büyük problemler ortaya çıkmakta ve bunun sonucunda da saha içi ve saha dışı şiddet olayları artmaktadır. Futbol stadyumlarındaki şiddetin en önemli kaynağı "iyi takım-kötü sonuç" çelişkisinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle futbolda şiddet, bireyin bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal çevresine psikolojik veya fiziki olarak zararlar vermeye yönelik bir davranışta ise, kişide saldırı davranışa göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilimi anlatır.

Başarıyı kriter koymuş takımlarda, başarısızlık anında meydana gelen hayal kırıklığı, kaygı ve stres taraftar ile sporcuların centilmenlik dışı eğilimlerini de

arttırmaktadır (75). Şiddet aşırı duygu birikimini, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba kuvvet eylemi olarak nitelendirilmektedir.

Şiddet, yakan, yıkan, yok eden yaklaşımları, taşlı, sopalı, silahlı, baçıklı saldırıları, ferde ve topluma zarar veren eylemler bütünüdür (76). Futbolda şiddetin ırkçı-milliyetçilik benzeri eğilimlerinden kaynaklanan boyutu ise; kent taraftarlığı yerine; geniş ölçekli bir taraftarlıktan, tutulan bir takımın taraftarlığından kaynaklanan boyutudur.

Balibar, ırkçılığı aşağıda özetlemiştir (74):

“Belirli bir ırkçı biçimlenmenin sabit sınırları yoktur. O kendi potansiyelinin, aynı zamanda tarihsel durumların, toplumsal oluşumdaki güç ilişkilerinin olası ırkçılıklar spektrumunda yer değiştireceği bir evrimin bir anıdır.(...) Son noktada ırkçılığın var olmadığı çağdaş ülkeler bulmak(...) güçtür.”

Diğer bir seyirci türü fanatikler olarak ifade edilmektedir. Gönül verdiği takıma her ne olursa olsun ölesiye bağlanan ve takımının kazanması için her yolu mübah gören kişiye fanatik denir.

Günümüz yaşamında tercih görmese de taassup ve bağnazlık kelimeleri için de fanatizm sözcüğü kullanılmaktadır. Fanatizm her ne kadar futbol olgusu ile iç içe değerlendirilse de, sadece futbol veya spor içerisinde değil, ideoloji, din ve siyaset alanında da kendine yer bulabilmektedir (73).

Taraftarlar arasındaki ırkçı davranışların sınırlarını belirlemek imkansız olarak görülmektedir. Konu üzerinde yapılan aşırı spekülasyonlar ve tartışmalar, güvenilir bir bilgilendirmeye desteklenmemektedir.

Futbol fanatikleri arasındaki ırkçılık, bilhassa ülkeler arası müsabakalarda şiddetin ortaya çıkmasında da ciddi bir sorun olarak gösterilmiş ve suçlanmıştır. Şiddet kullanımında işsiz seyircilerin ve öğrenci gençlerin ilk sırada geldiği görülmektedir (77).

2.5. Şiddetin Boyutları

DSÖ verilerine göre şiddet nedeniyle hayatını kaybeden genç oranı değişmekle birlikte; yüksek gelirli Avrupa ülkeleri ve Asya ve Pasifik ülkelerinde 100 binde 0,9, Afrika’da 100 binde 17,6’dır. Erkeklerde kızlara oranla daha yüksektir.

Ölümlerle sonuçlanmayan şiddete baktığımızda her bir ölüme karşı 20–40 kişi hastanede şiddete bağlı yaralanmalar nedeniyle tedavi olmaktadır. Bazı ülkelerde; İsrail, Yeni Zelanda, Nikaragua’da oran daha yüksektir.

İsrail’de yapılmış bir çalışmaya göre; 18 yaş gençler arasında şiddete bağlı yaralanma 100 binde 196’dır. Şiddete bağlı yaralanmalar erkeklerde kızlara oranla daha yüksek oranda görülmektedir. Kenya’da yapılmış bir çalışmada E/K oranı 2,6/1, Jamaika’da 3/1, Norveç’de 4/1’dir (57).

2.6.Sosyal Destek Kavramı

Sosyal destek kavramı, ilk olarak 1960’lı yıllarda koruyucu sağlık alanında yapılan çalışmalarla incelenmiş ve sağlıkla ilişkisi araştırılmıştır. Yapılan çalışmalarda sosyal desteğin, stres ve strese bağlı hastalıklarda, sağlığa olumlu yönde etkilerinin bulunduğu ortaya konmuştur (32).

1970’lerin ortalarından itibaren bir baş etme kaynağı olarak sosyal desteğin rolü büyük ilgi uyandırmıştır. Sosyal destek ve sağlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda amaç, sosyal desteğin psikolojik ve fiziksel semptomlara karşı kişiyi koruduğunu göstermek olmuştur (33).

Sosyal destek, bireyin çevresinden gördüğü dürüst ve empatik tepki, gördüğü ilgi, sevgi, güven, saygı, takdir edilme, bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü yardım sürecidir (91).

Sosyal desteğin ne olduğu ve hangi davranışlardan oluştuğu başka bir ifadeyle hangi davranışların sosyal açıdan destekleyici olduğu konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Sosyal destek, kişinin sevildiği, kabul edildiği, saygı gördüğü bir iletişim ağı içerisinde, diğer kişiye bağlanma mesajı verme olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanıma göre sosyal destek, bireylere gerçek yardım sağlama veya bireylerin sevildiklerine, korunduklarına inandıkları bir sosyal sisteme onları bağlama veya değerli bir sosyal gruba bağlılık duygusunu geliştirme olarak açıklanmıştır. Bu tanıma göre sosyal destek; alınan sosyal destek ve algılanan sosyal destek olarak ortaya çıkan yardım davranışlarıdır. Alınan sosyal destek gerçekleşmiş yardım davranışı, algılanan sosyal destek ise gerçekleştirilecek yardım davranışı anlamına gelmektedir (34).

Cobb'a göre sosyal destek bilgidir. Bu bilgi kişinin, bakıldığına ve sevildiğine, saygı duyulduğuna, bir ilişkiler ağına ait olduğuna ve karşılıklı yükümlülükleri olduğuna inanmasına neden olan bilgidir (94).

Thoits'e göre sosyal destek genel olarak aile üyeleri, arkadaşlar, iş arkadaşları, akrabalar ve komşular gibi önemli kişiler tarafından bireye yapılan yardımcı işlevler anlamına gelir. Bu işlevler sosyo duygusal yardım, araçsal yardım ve bilgisel yardımı kapsar (95).

Önemli bir yeri olan, gerektiğinde kişiye duygusal, maddi ve bilişsel yardım sağlayan tüm kişiler arası ilişkiler, sosyal destek sistemleridir (35).

Sosyal destek, stres vericileri ortadan kaldırmasa bile kişilerin endişe ve çaresizlik duygusunu azaltmakta, stresle başa çıkmak için yeni yollar deneme konusunda daha istekli olmalarını sağlamakta .kişilerin kendine güvenini artırmakta ve stresin daha kolay tolere edilmesini sağlamaktadır. Sosyal desteğin fiziksel sağlık ve kendini iyi hissetme üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Dolayısıyla sosyal destekten yoksun olma birey üzerinde olumsuz bir etki yapar (36).

Gabay'ın (1984), çalışmasında 84 annenin sosyal destek, çocuk yetiştirme stresi ve çocuklarla ilgili sorunlarla başa çıkma biçimleri incelenmiştir. Annenin sosyal destek düzeyi arttıkça, çocuk yetiştirme stresinin de anlamlı biçimde arttığı görülmüştür (32).

Farklı görüşlere rağmen, geniş bir sosyal ağ içinde bulunan insan, (eş, evlat, ebeveyn, arkadaş ya da komşu gibi) birbirinden farklı roller sürdürür. Bu farklı yaşantılar içinde seviliyor, değerli bulunuyor, gerektiğinde yardım görüyorsa, kendini o denli mutlu ve güven içinde hisseder. Sosyal ilişkiler, kişinin kendine güvenini ve benlik saygısını arttırarak yaşam güçlükleri ile başa çıkmada yardımcı olur. Bunun tersine sosyal ilişkiler yetersiz yada bozuk olduğunda, ruhsal bir hastalık geliştirme riskini arttıran, anksiyete, stres ve değersizlik duyguları daha sık yaşanır (37).

Sosyal desteğin ve sosyal ağın çeşitli parametrelerinin yaşamdan alınan doyum ve yaşam kalitesi üzerinde etkisi bulunduğu ortaya çıkmıştır. Kişilerin yaşamlarını olumlu yönde değerlendirmeleri, yaşamlarını kaliteli bulmaları, yaşamları hakkında pozitif duygulara sahip olmaları, sahip oldukları ilişkilerin besleyici özelliklerinden etkilenir. Kişiler; sosyal çevrelerinde aile, akraba ve arkadaş

ilişkilerinde destek aldıkları oranda yaşamlarını daha pozitif yönde değerlendireceklerdir. Sıkıntılı yaşam olaylarıyla başa çıkma ve stresin zararlı etkisini telafi etmede, sosyal ağ ve sosyal desteğin rolleri bilinmektedir. Tüm bunlar yaşamın pozitif yönlerinin artmasına katkıda bulunmaktadır (91).

Sosyal destek kavramı, farklı biçimlerde tanımlanıyor gibi görünse de bütün yazarların görüş birliğinde olduğu nokta sosyal desteğin bireyler arasındaki davranış ve ilişkilerin bazı türlerini kapsadığıdır. Genel olarak sosyal desteğin iki temel bileşeni olduğu görülmektedir. Bunlar, ihtiyaç duyduğunda başvurulabilecek insanların varlığı algısı, var olan destekten memnuniyet derecesi bu iki bileşenin birbirleriyle ilişkisi, bireylerin kişiliklerine bağlıdır. Bazı insanlar için sosyal desteği sağlayan fazlaca hazır yardımcıların olmasını isterlerken bazıları için tek bir kişi yeterli olabilir (98).

2.6.1. Sosyal Desteğin Bileşenleri

Sosyal kaynağın kişiye farklı tipte yardımlar sağladığı belirtilmiştir. Bunlar içinde üzerinde en fazla durulan; araçsal, duygusal ve zihinsel destek olmuştur (33).

Araçsal destek: (Material support): Günlük sorumlulukların gerçekleştirilmesi için başkaları tarafından sağlanan eylem yada araçlardır. Örneğin: anne yorulduğu yada gücü tükendiğinde başka birisi geçici olarak bebeğin bakımını üstlenebilir.

Duygusal destek: (Emotional support): Kişinin sevgi, şefkat, saygı, empati ve bir gruba ait olma gibi temel gereksinimlerinin karşılar, örneğin: eşi ile anlaşmazlığa düşen ve güç durumda kalan bir kadın kendisini anlayışla dinleyen, seven ve hak veren bir insana gereksinim duyar. Empatik anlayışla, içtenlikle kendisini dinleyen birisi ile konuşmak, kadını rahatlatılabilir.

Zihinsel destek: (Cognitive support): Öneri ve bilgi verme, davranışlar konusunda geri bildirim gibi yararlı bilgilerin kişiye iletilmesidir. Örneğin, yeni anne olmuş bir kadına, çocukları olan deneyimli bir arkadaşının, kendisini nelerin beklediğini anlatması yeni annenin stresini azaltmada yardımcı olabilir.

Sosyal destek işlevlerinin birbirleri ile iç içe olduğu görülmektedir. Bu nedenle, duygusal açıdan destekleyici bir ilişkide aynı zamanda maddi ve zihinsel destekte bulunur. Sosyal bir ağ içinde bulunan kişi, farklı kişilerden farklı destekler alarak sorunlarını çözmeye çalışır (33).

2.6.2. Algılanan Sosyal Destek

Algılanan destek bireylerin yaşamlarının çeşitli rol alanlarında geliştirdikleri kendilerine değer verildiği, özen gösterildiği, gereksinme duyduklarında başvurabilecekleri insanların bulunduğu, sahip oldukları ilişkilerde tatmin oldukları inancını işaret eden genel bir kavıdır (92).

Algılanan sosyal destek, bir anlamda kişinin kendine biçtiği genel değerdir. Başkaları tarafından sevildiğini, sayıldığını, gerektiği zaman yardım bulacağını, ilişkilerinin doyum verici olduğunu düşünen kişinin algıladığı destek fazladır (38).

Algılanan sosyal destek insanlar arası bağların varlığının ve niteliğinin bilişsel olarak değerlendirilmesidir. Yani kişinin destekleyici etkileşimleri yorumlama, bağlı olduğu kişilere kişisel anlamlar vermeye dayalı öznel değerlendirmesidir (96).

Sorias'a göre, Algılanan sosyal destek, sosyal ilişkinin algılanış biçimi, sosyal ağın kişi üzerinde bıraktığı etkiyle yakından bağlantılıdır. Sosyal ağ kişi ve çevresindeki diğer insanlar arasındaki bağları ve bu insanların birbirleriyle olan ilişkilerini anlatmak için kullanılan bir terimdir. Sosyal ağın yeterince destekleyici olup olmadığı konusunda kişinin genel izlenimi algılanan sosyal destek olarak tanımlanır (33).

Şahin'e göre; sosyal destek kavramını, sıkıntı yaşayan ve zor durumda kalan insanların aile üyelerinin, akrabalarının, arkadaşlarının veya diğer toplumsal ilişkilerinin sağladığı duygusal, araçsal ya da bilgisel yardımlar olarak tanımlamaktadır. Ayrıca ahin, bireyin ilişkide bulunduğu kişi sayısı, gereksinim duyduğu durumlarda yardım edebilecek kişiler, sırlarını paylaşabileceği, güvenebileceği ve yakın olarak gördüğü kişiler ve bu kişilerle kurduğu ilişkiler ve ihtiyaç duyduğu anda yardım alabileceğini düşündüğü birilerinin varlığının algısını sosyal destek olarak ifade etmektedir (97).

Heller ve arkadaşlarına göre; sosyal aktivitenin kendisi değil, algılanış ve yorumlanış biçimi sağlığı korumaktadır. Bu araştırmacılara göre, sosyal destek, başa çıkma mekanizmaları ve sağlık arasındaki, ilişkiyi açıklayan kuramsal bir model geliştirmişlerdir. Bu modele göre, herhangi bir sosyal aktivitenin ya kişinin benlik saygısını arttırması, ya da stresle ilgili araçsal ya da bilişsel bir yardımı içermesi gereklidir. Bu iki destek işlevinden benlik saygısını arttırıcı olanın, sağlık sonuçlarıyla doğrudan ilişkisi bulunmuştur. Desteğin diğer bileşeni olan, stresle ilgili kişiler arası yardımlar ise başa çıkma mekanizmaları ile aynı yönde çalışarak sağlığı dolaylı biçimde etkiler. Kişinin yakından bağlı olduğu insanlar, stres verici durumlarda sağladıkları araçsal yada zihinsel yardımlarla sorunun çözümüne aktif biçimde katılırlar. Ancak, başka insanlardan gelen pratik yardımlar empati ve anlayışla birlikteyse, ya da aynı zamanda kişinin benlik saygısını da zenginleştiriyorsa, kişinin yaşam sorunları ile daha kolay başa çıkabildiği görülmüştür (39).

Hall'in (1991) annenin depresif bulguların psiko-sosyal belirteçlerini incelediği çalışmasında sosyal kaynak azaldıkça, kronik stres düzeyinin yükseldiği görülmüştür. Aile ve arkadaş desteği olmayan anneler, kronik stresle başetmede kaçınma davranışını daha fazla kullanır. Bu yaklaşım stresi azaltmaya yönelik olmadığı için depresyonu arttırabilir. Sosyal kaynakları daha fazla olan anneler aktif davranışsal başetmeyi etkin olarak kullanırken, kaçınmayı daha az kullandıkları görülmüştür (40).

Gordon ve arkadaşlarının (1965) duygusal uyumdaki faktörleri incelediği çalışmasında prenatal dönemde "annelik rolü için" sosyal destek sağlanan ve psikolojik olarak hazırlanan annelerin yeni sorumluluklarına uyum sağlanması ve postpartum duygusal stresle baş etmesinde kontrol grubuna göre daha az sorun yaşadıkları görülmüştür (41).

Sosyal destekte, cinsiyet farklarını araştıran çalışmalarda, erkeklerin sosyalleşme sürecinde otonomi, kendine güven ve bağımsızlığa önem verdiklerine değinilerek, bu özelliklerin sosyal desteğin gelişimini ve kullanımını

engellenebileceği belirtilmektedir (33). Erkek rolüne özgü özelliklerin erkeklerin sorunları konusunda açıklama yapmasını ve sorunlar için yardım istemesini güçleştirdiği düşünülmektedir. Kadınların ise yapılan çalışmalar da algılanan sosyal destek ölçeklerinden daha yüksek puan almaları, kadınların sosyal desteğe daha fazla gereksinim duyduklarını göstermektedir (33).

Roy'un (1978) çalışan kadınlar üzerinde yaptıkları çalışmada, kadınlarda gerek iş, gerekse aile ortamından aldığı sosyal destek düzeyi azaldıkça depresyon belirtilerinin arttığı görülmüştür (42).

Sosyal desteğin ruhsal bozuklukların oluşmasında koruyucu bir rol oynadığı görülmektedir. Ancak sosyal desteğin bileşenlerini, kişilik özelliklerinden bağımsız olarak değerlendirmek olanaksızdır. Sosyal destek, ancak sosyal ilişki yoluyla sağlanır. Bunun için de her şeyden önce kişinin insanlarla ilişki kurması ve bu ilişkileri sürdürme konusunda yeterli olmaları gerekir. Bu yeterlilik çevrenin değil, bireyin bir özelliğidir.

2.7.İlgili Çalışmalar

Son 30 yılda gerçekleştirilen çok sayıdaki araştırma sonucunda; çocukluk ve ergenlik döneminde babanın anneye yönelik şiddetine tanık olma ve ebeveynlerin şiddet davranışlarına maruz kalmanın çocukların bio-psiko-sosyal gelişimleri üzerindeki olumsuz etkileri üzerine çok geniş bir bilgi birikimi sağlanmıştır. Tüm çalışmalarda birbirleriyle tutarlı biçimde hem ebeveynler arasında tanık olunan şiddetin hem de ebeveynlerin şiddet davranışlarına maruz kalmanın kişinin psikolojik, bilişsel, davranışsal, sosyal ve biyolojik gelişiminde ciddi sorunlara yol açabildiği bildirilmektedir (56).

Şiddetle cinsiyet ilişkisinin ele alındığı araştırmaların birinde Björkqvist, Lagerspetz ve Kaukiainen (1992), şiddet davranışlarında gözlenen cinsiyet farklılıklarının yaşa göre ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma sonuçları, sekiz yaş grubunda erkeklerin doğrudan şiddete daha sık başvurduğunu, kızların ise çekilme davranışını daha çok sergilediklerini, dolaylı şiddet puanları açısından cinsiyetler

arasındaki farkın anlamlı olmadığını ortaya koymuştur. On beş yaş grubunda yer alan erkeklerin fiziksel şiddete, aynı yaş grubundaki kızların ise dolaylı şiddet ve çekilme davranışlarına daha sık başvurdukları da bulgular arasındadır. Bununla beraber, doğrudan sözel şiddet açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin doğrudan şiddete, kızların ise dolaylı şiddete daha sık başvurduğu vurgulanmıştır.

Green, Richardson ve Lago (1996) iletişim ağ yoğunluğu ve şiddet arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda yüksek yoğunluklu ağ içinde bulunan erkeklerin dolaylı şiddeti doğrudan şiddetten daha fazla kullandığı görülmüştür. Kadınlarda ise iletişim ağı yoğunluğunun hem dolaylı hem de doğrudan şiddetle ilişkili olmadığı, kadınların dolaylı şiddeti doğrudan şiddetten daha fazla kullandıkları belirlenmiştir (20).

Duque, Klevens ve Ramirez (2003) şiddetin yaygınlığını, farklı şiddet türleri arasında örtüşme olup olmadığını ve diğer ülkelerde ele alınan değişkenlerle şiddet arasındaki ilişkileri Latin Amerika'da araştırmıştır. Çalışma 15-60 yaşları arasında toplam 3007 kişiyle yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre erkeklerin ve 15-24 yaş arasındaki deneklerin daha şiddet içeren davranışlar içerisinde olduklarını bulunmuştur. Ayrıca bütün şiddet türlerinin birbiriyle örtüştüğü görülmüştür. Fiziksel olarak şiddet davranışında bulunan, bıçak ya da silahla şiddet uygulayanların hemen hemen hepsi sözel şiddete de başvurduklarını ifade etmişlerdir (21).

Topuz (2008) çalışmasında amatör futbol oyuncularının şiddet düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya 223 amatör futbol oyuncusu alınmıştır. Araştırma sonucunda futbolcuların genel olarak şiddet düzeylerinin orta seviyede olduğu, şiddet envanterine ait atılganlık ve edilgen şiddet alt boyut puan ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca futbolcuların şiddet alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının yaş, oynadıkları mevki, eğitim düzeyleri, anne ve baba meslekleri, ailelerinin gelir düzeyleri, sahip oldukları kardeş sayıları, evde birlikte yaşadıkları kişi sayıları ve

evde alkol kullanan biri olup olmadığı değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür (22).

Kabak (2009) “Ergenlerde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında, spor yapan ergenler ile spor yapmayan ergenlerin şiddet davranışlarını karşılaştırmıştır. Araştırma 600 öğrenci üzerinde Kocatürk tarafından geliştirilen “Saldırganlık ölçeği” kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyete ve ailenin aylık gelir düzeyine göre öğrencilerin saldırganlık puanları arasında istatistiksel anlamda bir fark olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin kızlara göre istatistiksel anlamda daha yüksek saldırganlık puanına ($p<0.023$), aile aylık geliri 600 tl ve aşağısında olan öğrencilerin saldırganlık puanlarının diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0.000$) (23).

Eroğlu (2010) çalışmasında 981 öğrencinin şiddet eğilimlerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmada, öğrencilere “Saldırganlık Envanteri” ve bilgi formu uygulanmıştır. Öğrencilerin şiddet eğilimleri, öğrencinin kendisi, ailesi ve okul ile ilgili faktörlere göre analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda spor tatmininin hem stresi hem de şiddeti azalttığı belirlenmiştir. Çalışmada ortaya çıkan bir başka bulgu stres ile şiddet arasındaki pozitif ilişkidir. Sporcuların stres düzeyleri arttıkça şiddet düzeyleri de artmaktadır (24).

Kanoğlu (2008) çalışmasını, lise öğrencilerinin öfke düzeyleri ve öfke ifadelerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma İstanbul ilinde bulunan toplam üç okulda araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 1072 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda yaş değişkeni açısından öğrencilerin öfke-dışa alt boyutunda istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı ve aile tipine göre öğrencilerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke tarzı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı bulunmuştur. Ailesinden arkadaşları ile ilgili kısıtlama gören öğrencilerin sürekli öfke düzeyleri, öfke tarzı alt boyutları puanları kısıtlama görmeyen öğrencilerin puanlarından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksek bulunmuştur (25).

Kurtyılmaz (2005) çalışmasında öğretmen adaylarının cinsiyete bağlı olarak şiddet düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın evrenini 2004–2005 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Anadolu ve Osmangazi Üniversiteleri'nin Eğitim Fakültesinin tüm bölümlerine devam eden 3366 Öğrenci oluşturmuştur. 1437 öğrenciden toplanan veriler arasından, evrenin %25'ine karşılık gelen 853 öğrenci oranlı küme örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun şiddet davranışlarının orta düzeyde olduğu, erkeklerin şiddet düzeylerinin ise kızlara göre önemli bir biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, şiddet davranışları ile iletişim becerileri (-0.60), problem çözme becerileri (0.50) ve akademik başarı (-0.09) arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akademik başarı, yaş, iletişim becerileri ve problem çözme becerileri değişkenlerinin şiddet davranışlarını yordayıcılığı ele alındığında, sadece iletişim becerileri ve problem çözme becerilerinin şiddeti anlamlı olarak yordadığı gözlenmiştir. İlgili değişkenlerin şiddet yordayıcılığının kızlara ve erkeklere göre değişmediği, hem kızlarda hem de erkeklerde iletişim becerileri ve problem çözme becerilerinin şiddeti yordadığı, akademik başarı ve yaş değişkenlerinin ise şiddeti yordamadığı belirlenmiştir (26).

Yalçın (2004) çalışmasında ailelerinden algıladıkları destek düzeyleri farklı lise öğrencilerinin şiddet düzeylerini; cinsiyetlerine, sınıflarına, ailelerindeki tartışma ve kavga sıklığına, algıladıkları anne-baba tutumlarına, ailelerinin gelir durumunu algılama biçimlerine, ailelerinde şiddet uygulanma, okuldaki arkadaşlık ilişkilerinden memnun olma, öğretmenlerinden memnun olma, babalarının alkol kullanma durumlarına göre incelemiştir. Araştırma sonucunda aileden algılanan destek düzeyi ile okuldaki arkadaşlık ilişkilerinden memnun olma durumu değişkenlerinin saldırganlık puanları üzerindeki ortak etkisi anlamlı bulunmuş, aileden algılanan destek düzeyi ile cinsiyet, sınıf, ailelerindeki tartışma ve kavga sıklığı, algıladıkları anne-baba tutumları, ailenin gelir durumunu algılama biçimi, ailede şiddet uygulanma, okuldaki öğretmenlerinden memnun olma ve babalarının alkol kullanma durumu değişkenlerinin saldırganlık puanları üzerindeki ortak etkileri anlamlı bulunmamıştır. Aileden algılanan destek düzeyi, ailenin gelir durumunu algılama

biçimi, ailede şiddet uygulanma, öğretmenlerinden memnun olma ve babalarının alkol kullanma durumu değişkenlerinin saldırganlık puanları üzerindeki temel etkileri anlamlı bulunmuştur (27).

Şahin (2007) araştırmasında psikolojik ihtiyaç (ilişki, yeterlik ve özerklik ihtiyacı) düzeyleri farklı lise öğrencilerinin şiddet düzeylerini; cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okulun türüne, algıladıkları anne tutumuna, algıladıkları baba tutumuna, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine, ailelerinde şiddet uygulanma durumuna, öğrenim gördükleri okuldan memnuniyet düzeylerine ve serbest (boş) zamanlarında yaptıkları etkinliğin türüne göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin şiddet puanı üzerinde ilişki ihtiyacı düzeyi ile serbest zamanlarda yapılan etkinliğin türü, yeterlik ihtiyacı düzeyi ile öğrenim görülen okuldan memnuniyet düzeyi ve özerklik ihtiyacı düzeyi ile cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi anlamlı bulunmuştur. Cinsiyetin, algılanan anne tutumunun, algılanan baba tutumunun, ailede şiddet uygulanma durumunun, öğrenim görülen okuldan memnuniyet düzeyinin, ilişki ve yeterlik ihtiyacı düzeyinin öğrencilerin şiddet puanları üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Okul türünün, yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim yerinin, serbest zamanlarda yapılan etkinliğin türünün ve özerklik ihtiyacı düzeyinin öğrencilerin şiddet puanları üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (28).

Öztürk (2008) ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin şiddet düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmada ergenin şiddet davranışlarının cinsiyet, okul türü, okul başarısı, anne-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, anne-baba tutumu, yaş, arkadaşlık ilişkilerinden memnun olup-olmama, öğretmenleriyle ilişkilerinden memnun olup-olmama, aile yapısı ve devamsızlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin şiddet düzeyleri cinsiyet, okul türü, okul başarısı, anne-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, anne-baba tutumu, yaş, arkadaşlık ilişkilerinden memnun olup-olmama, öğretmenleriyle ilişkilerinden memnun olup-olmama, aile yapısı ve devamsızlık durumuna göre farklılaşma olduğu görülmüştür. Fakat annenin eğitim düzeyi,

babanın eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve aile yapısının 9. sınıf öğrencilerinin şiddet düzeyleri üzerinde önemli bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır (29).

Dervent (2007) spor ve şiddet ilişkisini tüm boyutlarıyla ortaya koyabilmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda spor yapan deneklerin spor yapmayanlardan daha atılgan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yıkıcı, edilgen ve genel şiddet özellikleri açısından spor yapmayan ve spor yapan denekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanamamıştır. Cinsiyetlerine göre tüm deneklerde şiddet özellikleri açısından da anlamlı bir fark bulunamamıştır. Spor yapan kız deneklerin yapmayan kızlardan daha atılgan oldukları saptanmış ancak diğer şiddet özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Spor yapan kız ve erkek deneklerin atılganlık özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiş, kızların erkeklerden daha atılgan oldukları anlaşılmıştır. Spor yapan kız ve erkeklerin diğer şiddet özelliklerinin ise birbirlerine yakın olduğu belirlenmiştir. Spor yapmayan erkek ve kız deneklerin şiddet özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Babalarının eğitim düzeyi incelendiğinde spor yapan deneklerin yıkıcı şiddet envanter alt ölçeğinde anlamlı bir fark bulunmuş, babasının eğitim düzeyi ortaokul olan deneklerin daha fazla yıkıcı şiddet özelliğine sahip oldukları tespit edilmiştir. Diğer şiddet özelliklerinde ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Babalarının eğitim durumlarına göre spor yapmayan deneklerden babalarının eğitim düzeyi lise olanların edilgen şiddet özelliklerinin diğer deneklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır (30).

Menteş (2007), lise öğrencilerinin atılganlık seviyesine sporun etkisini belirlemek, demografik özelliklerinin atılganlık düzeyi ile bir ilişkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda, lise öğrencilerinin % 61.6'sı (670'i) atılgan davranış biçimine sahipken, %38.4'ü (417'si) atılgan davranış biçimine sahip olmadıkları bulunmuştur. Lise öğrencilerinin atılganlık düzeyinde lisanslı olarak spor yapıp yapmadıklarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık olmadığı; takım sporun yapanların atılganlık düzeyi puanlarının bireysel spor yapanlara göre yüksek olduğu; spor yapma süreleri ve sportif müsabakalara düzenli olarak katılıp katılmama ile atılganlık düzeyi arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Lise öğrencilerinin atılganlık düzeyinde yaşa, kardeş sayısına, annenin ve babanın mesleğine bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken; cinsiyet, devam ettikleri sınıf, devam ettikleri okul, gelir düzeyi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, boy ve kilo değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (31).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem ile verilerin toplanması ile verilerin analizi üzerinde durulacaktır.

Yapılan araştırmada, 200 U-14 ve 200 U-17 olmak üzere 400 sporcuya uygulanan ankette, “Şiddet Eğilim Durumu” ve “Algılanan Sosyal Destek” düzeylerini ölçerek, sporcuların demografik özellikleriyle farklılıkları araştırılmak istenmiştir. Anketlerde standartlaştırılmaya gidilmiş ve genellemeler bu standartlaştırma ölçeğine bağlı olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın modeli, genel olarak bakıldığında ‘Anket, Survey’ türünde bir “betimleme” modelidir.

3.3. Evren

Araştırmanın evreni, Ankara Amatör Futbol liginde yer alan U14 ve U17 liglerinde 2013-2014 futbol sezonunda yer alan tüm sporculardır. Ankara Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu verilerine göre belirtilen sezonda ve liglerde U14 te 920, U17 liginde 1135 vizeli ve lisanslı sporcu bulunmaktadır.

3.4. Örneklem

Bu araştırmaya, Ankara amatör futbol lig futbolcularının 200 U14 ve 200 U17 sporcu gönüllülük esasına dayanarak katılmıştır. Uygulanan ölçekler, takım ve sporcu ayırt etmeksizin, toplamda 400 sporcuya uygulanmıştır.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Ankara amatör futbol liglerinde yer alan U14 ve U17 futbolcularının şiddet eğilimi ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesini ölçmek amacıyla uygulanan iki ayrı ölçek ve kişisel bilgiler anketinden oluşmaktadır.

3.5.1. Kişisel Bilgiler Anketi

Bu bölümde U14 ve U17 futbolcuların kişisel bilgilerine ulaşmak amaçlanmıştır. Ankette futbolcuların; yaşları ile ailesine yönelik demografik özellikler ve izlemiş olduğu TV programları, hoşgörüyeye bakış açısı ile ailesinden şiddet görüp görmediği sorulmuştur.

3.5.2. Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)

Bu ölçek, Göka, Bayat ve Türkçapar tarafından 1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığı adına yürütülen bir çalışma için geliştirilmiş ve T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" konulu araştırmasında (1998) 7-14 yaş grubu çocukların şiddet eğilimlerini ölçmek için temel yapısı değiştirilmeksizin yeniden desenlenmiş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Çalışmada ölçeğin güvenilirliğini sınamak üzere iç tutarlılık kapsamında güvenilirlik katsayısı iki farklı zamanda .78-.87 bulunmuştur. Öğrencinin 20 maddeden her bir maddeyi okuyarak "hiç uygun değil" "biraz uygun", "uygun", "çok uygun" seçenekleri arasından kendisi için en uygun olanı seçmesi istenmiştir. İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Nesne, 1 (2), s.21-43. Araştırmacı tarafından yapılan iç yapı tutarlılık güvenilirliği için Cronbach alfa değeri. 83 olarak bulunmuştur. Ölçek maddelerinin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları. 82-.84 arasında değişmektedir.

3.5.3. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ)

Ölçek, Yıldırım (1997) tarafından Türk kültüründe geliştirilmiş olan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ)'nin revizyonu R) yapılmıştır. ASDÖ-R'nin Aile Desteği (AİD), Arkadaş Desteği (ARD) ve Öğretmen Desteği (ÖĞD) olmak üzere üç alt ölçeği bulunmaktadır. ASDÖ-R'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 1660

(kız: 315, Erkek: 345) öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin % 20,6'sı (n=136) sekizinci sınıf, %19,6'sı (n=130) dokuzuncu sınıf, % 25,4'ü (n=168) onuncu sınıf, % 34,2'si (n=226) on birinci sınıfa devam etmektedir. Öğrencilerin yaşları 14 ile 17 arasında değişmektedir (My \bar{x} = 15,73). Veriler SPSS programında analiz edilmiştir. ASDÖ-R'nin yapı geçerliği temel bileşenler analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları ASDÖ-R'nin AID alt ölçeğinin üç faktörlü (sosyal ilgi ve duygusal destek; bilgi verme ve tavsiye desteği, takdir desteği); ARD alt ölçeğinin tek faktörlü ve ÖĞD alt ölçeğinin ise iki faktörlü (duygusal destek; bilgi verme ve takdir desteği) olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, ASDÖ-R'nin toplam ve alt ölçek puanları ile Beck Depresyon Ölçeği (BDI) ve Gündelik Sıkıntılar Ölçeği (GSÖ) puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. ASDÖ-R'nin güvenirlik çalışması iki yolla hesaplanmıştır: Birincisi, ASDÖ-R'nin tümüne ve alt ölçeklerine ilişkin Cronbach Alpha katsayıları bulunmuştur. İkincisi, ASDÖ-R'nin tümüne ve alt ölçeklerine ilişkin test-tekrar test (r^{TM}) güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır.

3.6. Başvurulan İstatistiksel Teknikler

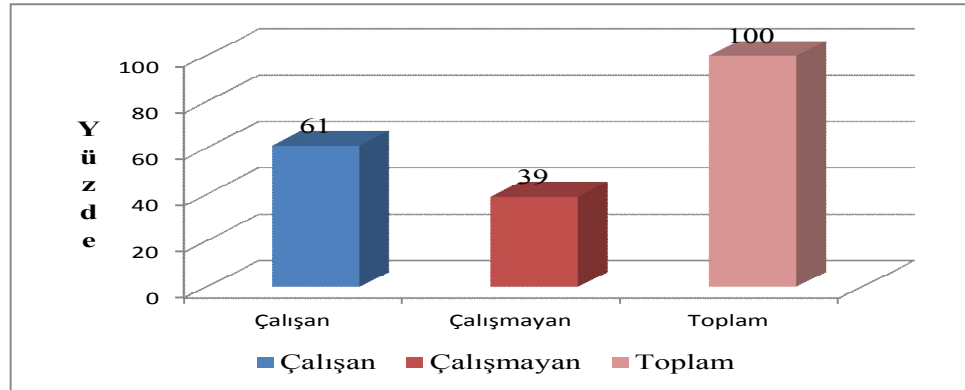
Futbolcuların demografik özelliklerini incelemek amacıyla merkezi dağılım ölçeklendirmesi yapılmış olup, U-14 ve U-17 yaş grubu öğrencilerinin şiddet eğilim durumlarının demografik bilgilerle kıyaslamaları yapılırken, değişkenlerin parametrik olup olmadıklarını öğrenmek için Kolmogrov-Smirnov testi uygulanmış, bütün değişkenler için p-değeri ($\alpha=0,05$) den büyük olduğu için Independent Samples t testleri, One-Way Anova testi ve Ki-kare testleri uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler SPSS 21.0 paket programıyla yapılmıştır.

4.BULGULAR

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

4.1.1. U14 Futbolcularının Anne Çalışma Durumu

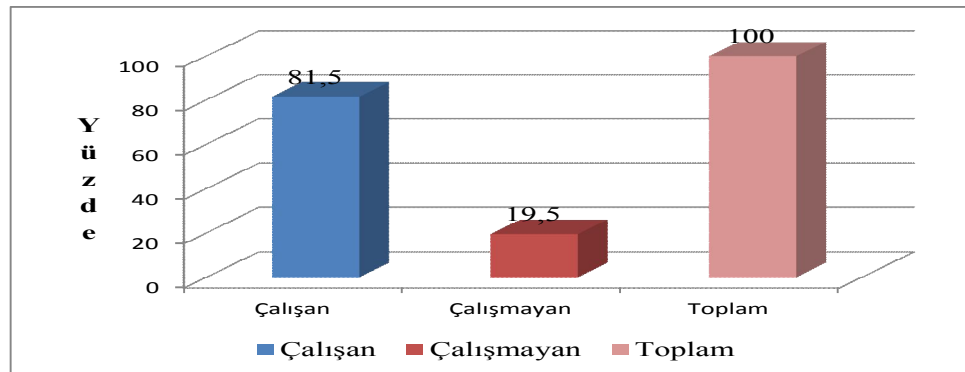
Grafik 4.1. de çalışmada yer alan U14 futbolcularının anne çalışma durumu dağılımı yer almaktadır Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların %61(122) ini annesi gelir getiren bir işte çalışırken %39(78) unun annesi çalışmıyordu.

Grafik 1: Futbolcuların Anne Çalışma Durumu

4.1.2. U14 Futbolcularının Baba Çalışma Durumu

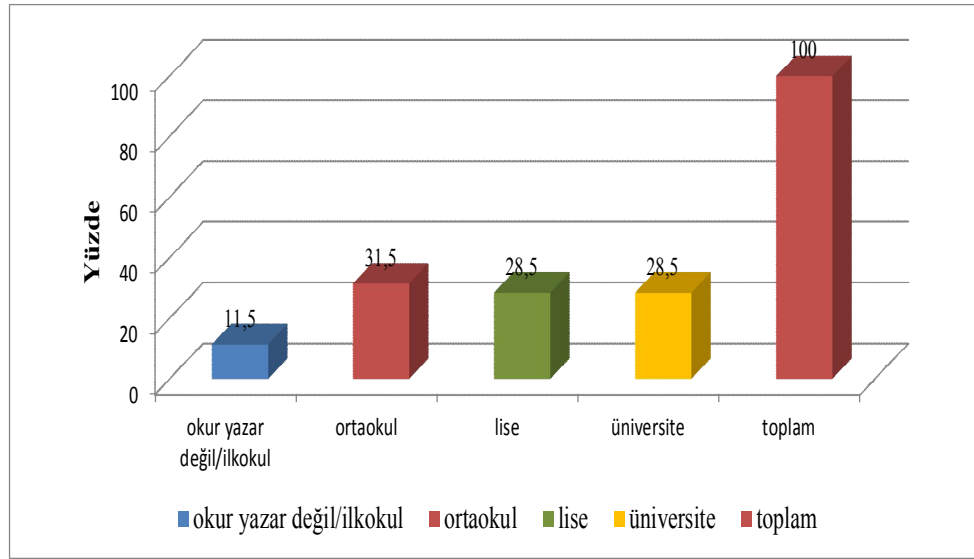
Grafik 4.2. de çalışmada yer alan U14 futbolcularının baba çalışma durumu dağılımı yer almaktadır Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların %81,5 (163) ini babası gelir getiren bir işte çalışırken %19,5 (78) unun annesi çalışmıyordu.

Grafik 2: Futbolcuların Baba Çalışma Durumu

4.1.3. U14 Futbolcularının Anne Eğitim Düzeyi

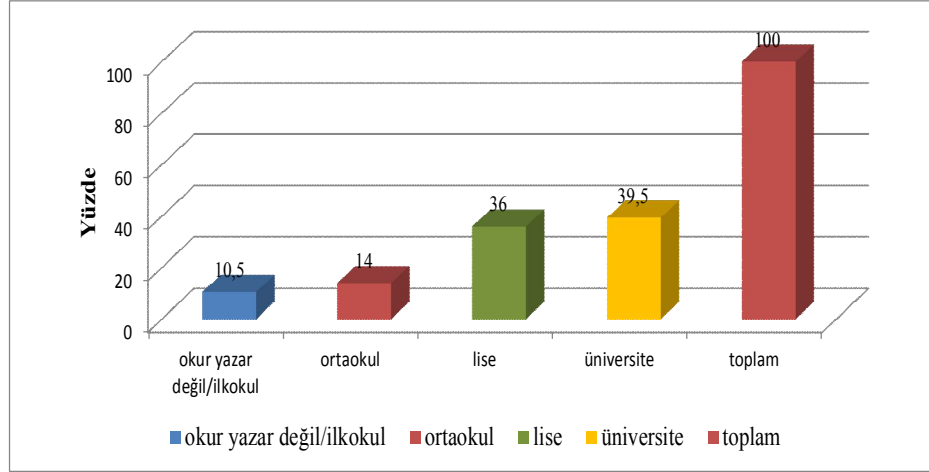
Grafik 4.3. de çalışmada yer alan U14 futbolcularının anne eğitim düzeylerinin dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların annelerinin eğitim düzeylerine bakıldığında %11.5(23) inin okuryazar değil yada ilkokulu mezunu, %31.5(63) inin eğitim seviyesi ortaokul, %28.5(57) inin eğitim seviyesi lise, %28.5(57) inin eğitim düzeyinin ise üniversite olduğunu görüyoruz.

Grafik 3: Futbolcuların Anne Eğitim Düzeyi

4.1.4. U14 Futbolcularının Baba Eğitim Düzeyi

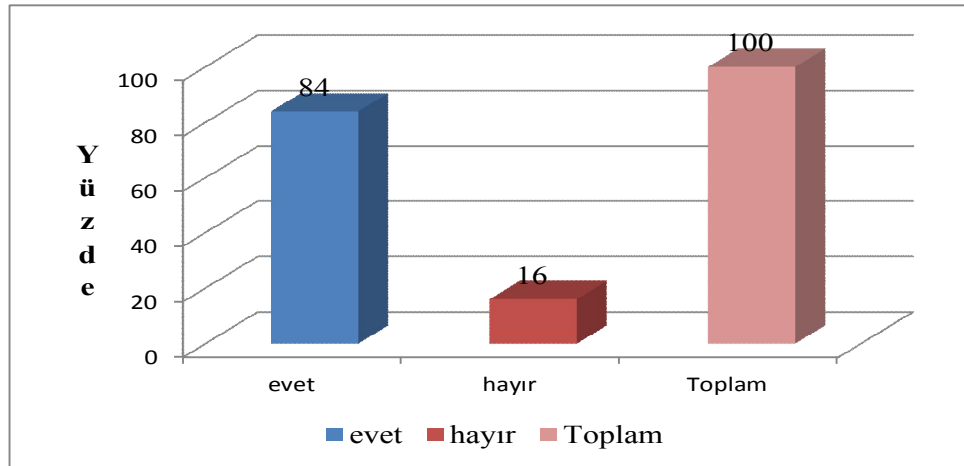
Grafik 4.4. de çalışmada yer alan U14 futbolcularının baba eğitim düzeylerinin dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların babalarının eğitim düzeylerine bakıldığında %10.5 (21) inin okuryazar değil yada ilkokulu mezunu, %14(28) ünün eğitim seviyesi ortaokul, %36(72) sının eğitim seviyesi lise, %39.5(79) inin eğitim düzeyinin ise üniversite olduğunu görüyoruz.

Grafik 4: Futbolcuların Baba Eğitim Düzeyi

4.1.5. Spor Hoşgörüyü Artırır mı?

Grafik 4.5. de çalışmada yer alan U14 futbolcularının spor hoşgörüyü artırır mı sorusuna verdikleri cevabın dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların %84(168) ü sporun hoşgörüyü artırdığı görüşündeyken, %16(32) sı sporun hoşgörüyü artırmadığı görüşündedir.

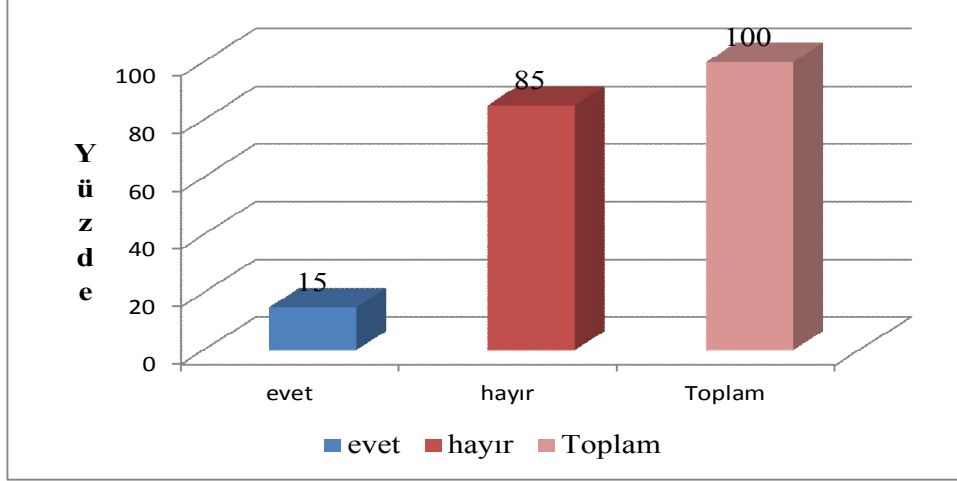

Grafik 5: Spor Hoşgörüyü Arttırır mı?

4.1.6. Ailenizde Aile içi Şiddet Var mı?

Grafik 4.6. de çalışmada yer alan U14 futbolcularının ailenizde aile içi şiddet var mı sorusuna verdikleri cevabın dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U14

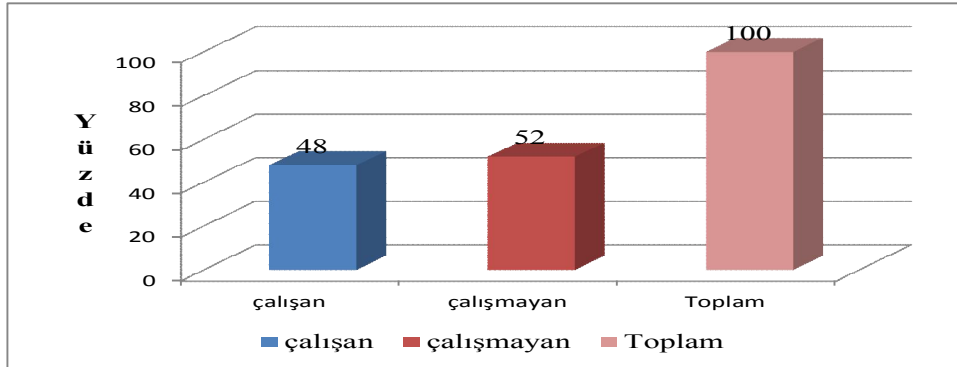
yaş grubu futbolcuların %15(30) i aile içinde şiddetin var olduğunu söylerken, %85(170) i aile içinde şiddetin olmadığını söylemiştir.

Grafik 6: Ailenizde Şiddet Var mı?

4.1.7. U17 Futbolcularının Anne Çalışma Durumu

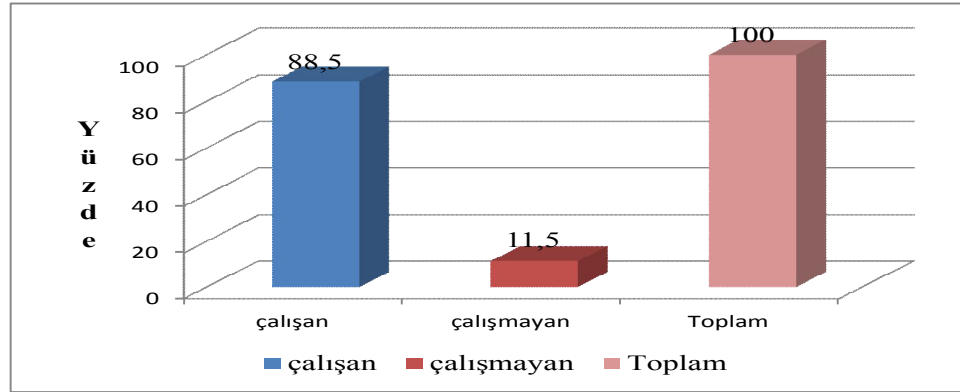
Grafik 4.7. de çalışmada yer alan U17 futbolcularının anne çalışma durumu dağılımı yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların %48(96) sinin annesi gelir getiren bir işte çalışırken, %52(104) sinin annesi çalışmamaktadır.

Grafik 7: Anne Çalışma Durumu

4.1.8. U17 Futbolcularının Baba Çalışma Durumu

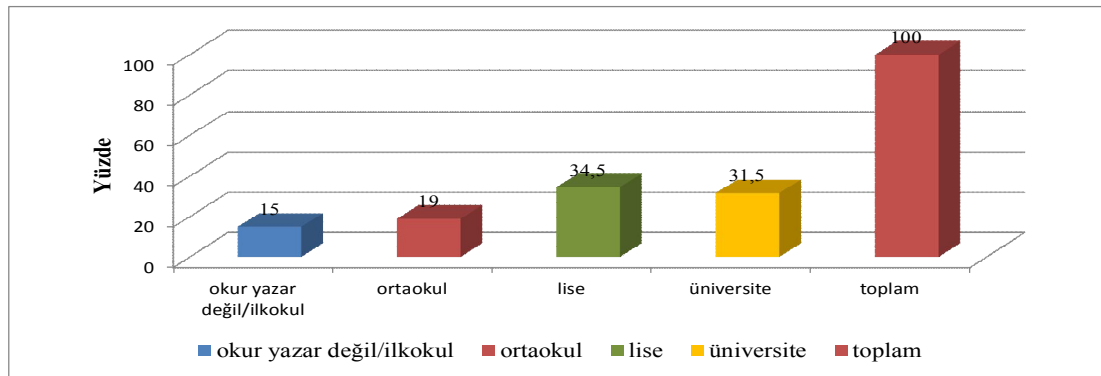
Grafik 4.8. de çalışmada yer alan U17 futbolcularının baba çalışma durumu dağılımı yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların %88.5(163) inin babası gelir getiren bir işte çalışırken, %11.5(23) inin babası herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Grafik 8: Baba Çalışma Durumu

4.1.9. U17 Futbolcularının Anne Eğitim Düzeyi

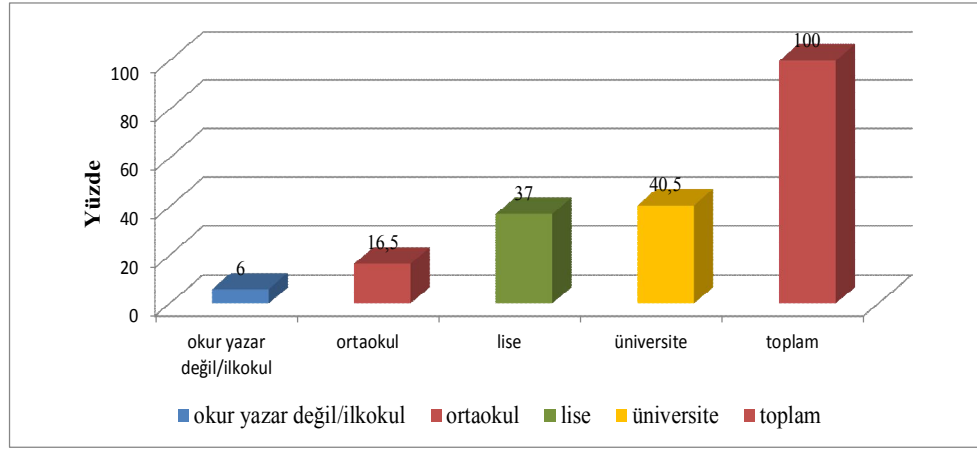
Grafik 4.9. de çalışmada yer alan U17 futbolcularının anne eğitim düzeylerinin dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların annelerinin eğitim düzeylerine bakıldığında %15(30) inin okuryazar değil yada ilkokulu mezunu, %19(38) unun eğitim seviyesi ortaokul, %34.5(69) inin eğitim seviyesi lise, %31.5(63) inin eğitim düzeyinin ise üniversite olduğunu görüyoruz.

Grafik 9: Anne Eğitim Düzeyi

4.1.10. U17 Futbolcularının Baba Eğitim Düzeyi

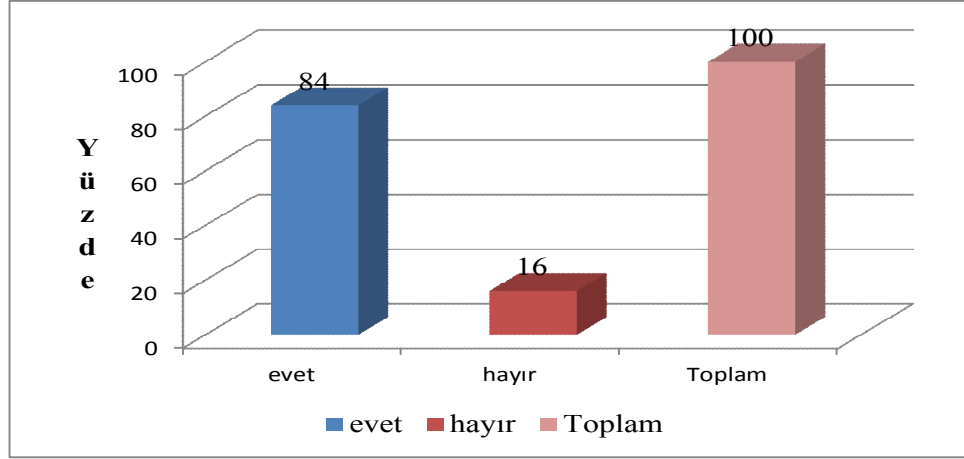
Grafik 4.10. da çalışmada yer alan U17 futbolcularının baba eğitim düzeylerinin dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların babalarının eğitim düzeylerine bakıldığında %6(12) sının okuryazar değil yada ilkokulu mezunu, %16.5(33) inin eğitim seviyesi ortaokul, %37(74) sinin eğitim seviyesi lise, %40.5(81) inin eğitim düzeyinin ise üniversite olduğunu görüyoruz.

Grafik 10: Baba Eğitim Düzeyi

4.1.11. Spor Hoşgörüyü Arttırır mı?

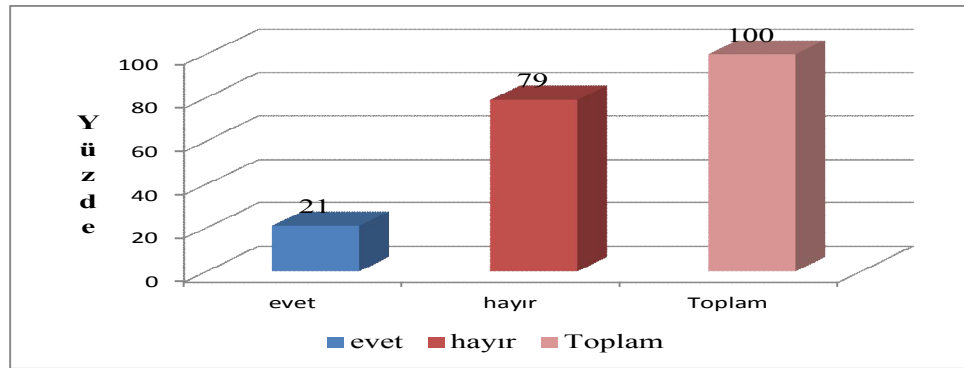
Grafik 4.11. de çalışmada yer alan U17 futbolcularının spor hoşgörüyü arttırır mı sorusuna verdikleri cevabın dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların %84(168) ü sporun hoşgörüyü artırdığı görüşündeyken, %16(32) sı sporun hoşgörüyü artırmadığı görüşündedir.

Grafik 11: Spor Hoşgörüyü Artırır mı?

4.1.12. Ailenizde Aile içi Şiddet Var mı?

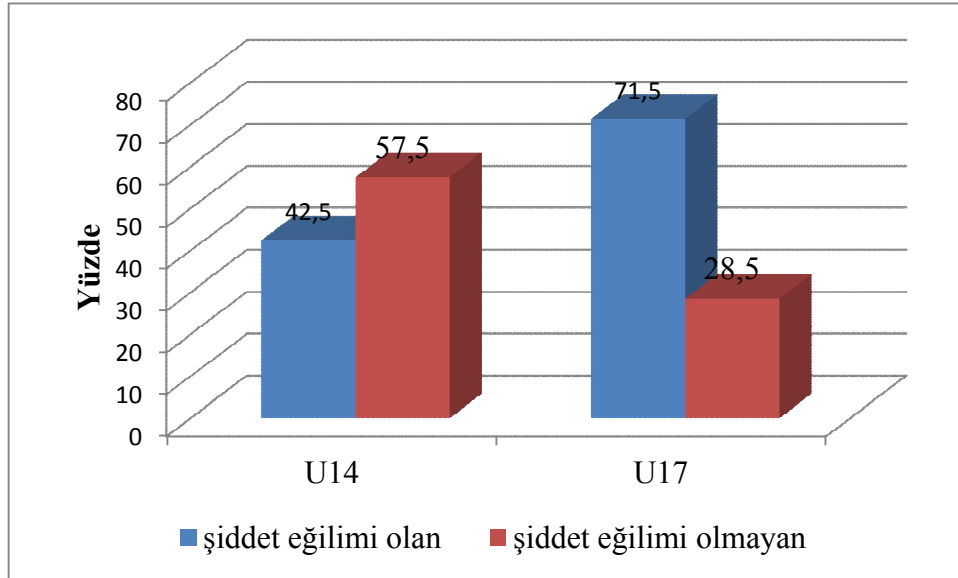
Grafik 4.12. de çalışmada yer alan U17 futbolcularının ailenizde aile içi şiddet var mı sorusuna verdikleri cevabın dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların %21(42) i aile içinde şiddetin var olduğunu söylerken, %79(158) u aile içinde şiddetin olmadığını söylemiştir.

Grafik 12: Ailenizde Şiddet Var mı?

4.2. U14 ve U17 Yaş Grubu Futbolcuların Şiddet Eğilimlerine Göre Dağılımı

Grafik 4.13 de çalışmada yer alan futbolcuların yaş gruplarına göre şiddet eğilimi gösterip göstermediklerinin dağılımları yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların %57.5(115) inde şiddet eğilimi görülmemişken, %42.5(85) i yüksek şiddet eğilimindedir. Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların %28.5(57) inde şiddet eğilimi görülmemişken, %71.5(143) inin yüksek şiddet eğilimli olduğu görülmüştür.

Grafik 13: Futbolcuların Şiddet Eğilimlerinin Dağılımları

4.3. HİPOTEZ 1: U 14 FUTBOLCULARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ŞİDDET EĞİLİMLERİ

Tablo 1. U 14 yaş grubu futbolcuların demografik özellikleri ile şiddet eğilimleri

DEĞİŞKENLER		ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN		ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN		χ^2	p_değeri
		N	%	N	%		
ANNE ÇALIŞMA	EVET	83	72.1	39	45.9	14.201	.000*
	HAYIR	32	27.9	46	54.1		
BABA ÇALIŞMA	EVET	92	80.0	71	83.5	.404	.525
	HAYIR	23	20.0	14	16.5		
ANNE EĞİTİM DURUMU	OKURYAZAR DEĞİL-İLKOKUL	13	11.3	10	11.8	6.815	.146
	ORTAOKUL	30	26.0	33	38.9		
	LİSE	39	34.0	18	21.1		
	ÜNİVERSİTE	33	28.7	24	28.2		
BABA EĞİTİM DURUMU	OKURYAZAR DEĞİL-İLKOKUL	14	12.2	7	8.2	3.531	.317
	ORTAOKUL	12	10.4	16	18.8		
	LİSE	41	31.6	31	36.5		
	ÜNİVERSİTE	48	41.8	31	36.5		
İZLENİLEN TV PROGRAMI	DİZİ FİMLER	25	21.7	15	17.6	20.648	.024*
	YARIŞMA PROGRAMLARI	10	8.7	14	16.4		
	HABERLER	20	17.4	4	4.7		
	AÇIK OTURUM	5	4.3	1	1.1		
	ŞİDDET İÇEREN FİMLER	12	10.4	10	11.8		
	KORKU FİMLERİ	7	6.0	14	16.5		
	KAHRAMANLIK FİMLERİ	3	2.6	7	8.2		
	TÜRK FİMLERİ	11	9.6	5	5.9		
	YABANCI FİMLER	13	11.3	9	10.6		
	TARİHİ BELGESEL VE FİMLER	3	2.6	1	1.1		
	DİĞER	6	5.2	5	5.9		
SPOR HOŞGÖRÜYÜ ARTIRIR MI	EVET	98	85.2	70	82.3	.298	.585
	HAYIR	17	14.8	15	17.7		
AİLE İÇİ ŞİDDET VAR MI	EVET	19	16.5	11	12.9	.491	.483
	HAYIR	96	83.5	74	87.1		

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %72.1 inin annesi çalışırken, yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %45.9 unun annesi çalışmaktadır. Anne çalışma durumu ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =14.932 p_değeri = .000 olarak hesaplanmıştır. Hesaplan p değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden küçük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile annelerinin çalışma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %80 inin babası çalışırken, yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %83.5 inin babası çalışmaktadır. Baba çalışma durumu ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =.404 p_değeri = .525 olarak hesaplanmıştır. Hesaplan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile babalarının çalışma durumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %11.3 ünün annesi okur-yazar değil ya da ilkokul mezunu iken,%26 sınıfın annesi ortaokul düzeyinde, %34 ünün annesi lise düzeyinde ve %28.7 sinin annesi üniversite düzeyinde eğitim görmüştür. Yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %11.8 inin annesi okur-yazar değil yada ilkokul mezunu iken, %38.9 unun annesi ortaokul seviyesinde, %21.1 inin annesi lise seviyesinde ve %28.2 sinin annesi üniversite seviyesinde eğitim almıştır. Anne eğitim seviyesi ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =6.815 p_değeri = .146 olarak hesaplanmıştır. Hesaplan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %12.2 sinin babası okur-yazar değil ya da ilkokul mezunu iken,%10.4 ünün babası ortaokul düzeyinde, %31.6 sınıfın babası lise düzeyinde ve %41.8 inin

babası üniversite düzeyinde eğitim görmüştür. Yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %8.2 sinin annesi okur-yazar değil yada ilkokul mezunu iken, %18.8 inin annesi ortaokul seviyesinde, %36.5 inin babası lise seviyesinde ve %36.5 inin babası da üniversite seviyesinde eğitim almıştır. Baba eğitim seviyesi ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =3.531 p_değeri = .317 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırma kapsamına alınan U14 yaş grubunda bulunan ve şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %21.7 si dizi filmleri izlemeyi daha çok tercih ederken %17.4 ü haberleri izlemeyi tercih etmektedir. Şiddet eğilimde olan futbolcuların ise %17.6 sı korku filmleri, %16.5 i korku filmlerini izlemeyi daha çok tercih etmektedir. Futbolcuların izlemeyi daha çok tercih ettikleri televizyon program türleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için uygulanan ki-kare testinde, ki-kare testi değeri = 20.648 p_değeri = .024 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden küçük olduğu için izlenen televizyon program türü ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 futbolculardan şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %85.2 si sporun hoşgörüyü artırdığını söylerken, yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %82.3 ü sporun hoşgörüyü arttırdığını söylemiştir. Futbolcuların şiddet eğilimleri ile sporun hoşgörüyü etkisi üzerine düşünceleri arasındaki ilişkiyi incelemek için ki-kare testi uygulanmıştır. Uygulanan ki-kare testi değeri = .298 p_değeri = .585 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için futbolcuların sporun hoşgörü üzerindeki etkisi üzerine düşünceleri ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolculardan şiddet eğilimi olmayanların %16.5 i aile içinde şiddet olduğunu söylerken, yüksek şiddet eğilimi olanların ise %12.9 u ise aile içinde şiddet olduğunu söylemiştir. Aile içi şiddet ile futbolcuların şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için ki-kare testi yapılmıştır. Ki-kare testi değeri = .491 p_değeri= .483 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için aile içi şiddet ile futbolcuların şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

4.4. HİPOTEZ 2: U 17 FUTBOLCULARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ŞİDDET EĞİLİMLERİ

Tablo 2. U17 yaş grubu futbolcularının demografik özellikleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişki

DEĞİŞKENLER		ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN		ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN		χ^2	p_değeri
		N	%	N	%		
ANNE ÇALIŞMA	EVET	24	42.1	72	50.3	4.932	.085
	HAYIR	33	57.9	71	49.7		
BABA ÇALIŞMA	EVET	50	87.7	127	88.8	4.767	.092
	HAYIR	7	12.3	16	11.2		
ANNE EĞİTİM DURUMU	OKURYAZAR DEĞİL-İLKOKUL	8	14.0	22	15.4	8.553	.073
	ORTAOKUL	9	15.8	29	20.3		
	LİSE	28	49.1	41	28.7		
	ÜNİVERSİTE	12	21.1	51	35.6		
BABA EĞİTİM DURUMU	OKURYAZAR DEĞİL-İLKOKUL	4	7.0	8	5.6	2.316	.678
	ORTAOKUL	10	17.5	23	16.1		
	LİSE	24	42.1	50	35.0		
	ÜNİVERSİTE	19	33.4	62	43.3		
İZLENİLEN TV PROGRAMI	DİZİ FİMLER	11	19.3	16	11.2	8.968	.535
	YARIŞMA PROGRAMLARI	5	8.7	22	15.4		
	HABERLER	5	8.7	18	12.6		
	AÇIK OTURUM	4	7.0	6	4.2		
	ŞİDDET İÇEREN FİMLER	4	7.0	12	8.4		
	KORKU FİMLERİ	14	24.5	23	16.0		
	KAHRAMANLIK FİMLERİ	1	1.7	8	5.6		
	TÜRK FİMLERİ	5	8.7	9	6.3		
YABANCI	5	8.7	18	12.6			

	FİLMER						
	TARİHİ	1	1.7	2	1.4		
	BELGESEL VE FİLMER						
	DİĞER	2	3.4	9	6.3		
SPOR HOŞGÖRÜYÜ ARTIRIR MI	EVET	49	85.9	119	83.2	.883	.829
	HAYIR	8	14.1	24	16.8		
AİLE İÇİ ŞİDDET VAR MI	EVET	11	19.3	31	21.7	.139	.709
	HAYIR	46	80.7	112	78.3		

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %42.1 inin annesi çalışırken, yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %50.3 ünün annesi çalışmaktadır. Anne çalışma durumu ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =4.932 p_değeri = .085 olarak hesaplanmıştır. Hesaplan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile annelerinin çalışma durumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %87.7 sinin babası çalışırken, yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %88.8 inin babası çalışmaktadır. Baba çalışma durumu ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =4.767 p_değeri = .092 olarak hesaplanmıştır. Hesaplan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile babalarının çalışma durumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %14.0 inin annesi okur-yazar değil yada ilkokul mezunu iken,%15.8 inin annesi ortaokul düzeyinde, %49.1 inin annesi lise düzeyinde ve %21.1 inin annesi üniversite düzeyinde eğitim görmüştür. Yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %15.4 ünün annesi okur-yazar değil yada ilkokul mezunu iken, %20.3 ünün annesi ortaokul seviyesinde, %28.7 sinin annesi lise seviyesinde ve %35.6 sının annesi üniversite seviyesinde eğitim almıştır. Anne eğitim seviyesi ile şiddet eğilimi

arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =8.553 p_değeri = .073 olarak hesaplanmıştır. Hesaplan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcularından şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %7.0'ının babası okur-yazar değil yada ilkokul mezunu iken, %17.5'inin babası ortaokul düzeyinde, %42.1'inin babası lise düzeyinde ve %33.4'ünün babası üniversite düzeyinde eğitim görmüştür. Yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların %5.6'sının annesi okur-yazar değil yada ilkokul mezunu iken, %16.1'inin annesi ortaokul seviyesinde, %35'inin babası lise seviyesinde ve %43.3'ünün babası üniversite seviyesinde eğitim almıştır. Baba eğitim seviyesi ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ki-kare analizine bakıldığında ki-kare değeri =2.316 p_değeri = .678 olarak hesaplanmıştır. Hesaplan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırma kapsamına alınan U17 yaş grubunda bulunan ve şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %24.5'i korku filmlerini izlemeyi daha çok tercih ederken %19.3'ü dizi filmleri izlemeyi tercih etmektedir. Şiddet eğilimde olan futbolcuların ise %16'sı korku filmlerini, %15.4'ü yarışma programlarını izlemeyi daha çok tercih etmektedir. Futbolcuların izlemeyi daha çok tercih ettikleri televizyon program türleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için uygulanan ki kare testinde ki-kare testi değeri = 8.968 p_değeri= .535 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için izlenen televizyon program türü ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U17 futbolculardan şiddet eğilimi olmayan futbolcuların %85.9'u sporun hoşgörüyü artırdığını söylerken, yüksek şiddet eğilimi olan

futbolcuların %83.2 si sporun hoşgörüyü arttırmadığını söylemiştir. Futbolcuların şiddet eğilimleri ile sporun hoşgörüyü etkisi üzerine düşünceleri arasındaki ilişkiyi incelemek için ki-kare testi uygulanmıştır. Uygulanan ki-kare testi değeri = .883 p_değeri = .829 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için futbolcuların sporun hoşgörü üzerindeki etkisi üzerine düşünceleri ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolculardan şiddet eğilimi olmayanların %19.3 ü aile içinde şiddet eğilimi olduğunu söylerken, yüksek şiddet eğilimi olanların ise %21.7 si ise aile içinde şiddet olduğunu söylemiştir. Aile içi şiddet ile futbolcuların şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için ki-kare testi yapılmıştır. Ki-kare testi değeri = .139 p_değeri = .709 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için aile içi şiddet ile futbolcuların şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

4.5. HİPOTEZ 3: U 14 FUTBOLCULARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİNE GÖRE ALGILANAN SOSYAL DESTEK PUANLARI

Tablo 3. U14 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimlerine göre algılanan sosyal destek puanları

ALGILANAN SOSYAL DESTEK	GRUPLAR	N	\bar{x}	ss	f	p_değeri
ALGILANAN SOSYAL DESTEK AİLE	ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN	115	29.07	5.66	4.612	.033
	YÜKSEK ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN	85	30.84	5.88		
ALGILANAN SOSYAL DESTEK ARKADAŞ	ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN	115	18.68	3.69	9.293	.003
	YÜKSEK ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN	85	20.56	5.01		
ALGILANAN SOSYAL DESTEK ANTRENÖR	ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN	115	23.71	5.07	6.145	.014
	YÜKSEK ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN	85	25.63	5.85		

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların aile sosyal destek puan ortalaması 29.07 standart sapması 5.66, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların aile sosyal destek puan ortalaması 30.84 standart sapması 5.88 olarak hesaplanmıştır. Aile sosyal destek puanına göre şiddet eğilimi olmayanlar ve şiddet eğilimi olanlar arasındaki farklılaşmayı incelemek için yapılan One-Way Anova testinde $F= 4.612$ $p_değeri = .033$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan $p_değeri = .033$ anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha= .05$ değerinden küçük olduğu için şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların aile sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların arkadaş sosyal destek puan ortalaması 18.68 standart sapması 3.69, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların arkadaş sosyal destek puan ortalaması 20.56 standart sapması 5.01 olarak hesaplanmıştır. Arkadaş sosyal destek puanına göre şiddet eğilimi olmayanlar ve şiddet eğilimi olanlar arasındaki farklılaşmayı incelemek için yapılan One-Way Anova testinde $F= 9.2936$ $p_değeri = .003$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan $p_değeri = .003$ anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha= .05$ değerinden küçük olduğu için şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların arkadaş sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların antrenör sosyal destek puan ortalaması 23.71 standart sapması 5.07, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların antrenör sosyal destek puan ortalaması 25.63 standart sapması 5.85 olarak hesaplanmıştır. Antrenör sosyal destek puanına göre şiddet eğilimi olmayanlar ve şiddet eğilimi olanlar arasındaki farklılaşmayı incelemek için yapılan One-Way Anova testinde $F= 6.145$ $p_değeri = .014$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan $p_değeri = .014$ anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha= .05$ değerinden küçük olduğu için şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların antrenör sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır diyebiliriz.

4.6. HİPOTEZ 4: U 17 FUTBOLCULARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİNE GÖRE ALGILANAN SOSYAL DESTEK PUANLARI

Tablo 4. U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimlerine göre algılanan sosyal destek puanları

ALGILANAN SOSYAL DESTEK	GRUPLAR	N	\bar{x}	SS	f	p_değeri
ALGILANAN SOSYAL DESTEK AİLE	ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN	57	28.84	10.12	4.507	.035
	YÜKSEK ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN	143	31.59	7.42		
ALGILANAN SOSYAL DESTEK ARKADAŞ	ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN	57	19.56	7.17	.721	.397
	YÜKSEK ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN	143	20.30	4.77		
ALGILANAN SOSYAL DESTEK ANTRENÖR	ŞİDDET EĞİLİMİ OLMAYAN	57	23.59	8.44	4.660	.032
	YÜKSEK ŞİDDET EĞİLİMİ OLAN	143	25.98	6.44		

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların aile sosyal destek puan ortalaması 28.84 standart sapması 10.12, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların aile sosyal destek puan ortalaması 31.59 standart sapması 7.42 olarak hesaplanmıştır. Aile sosyal destek puanına göre şiddet eğilimi olmayanlar ve şiddet eğilimi olanlar arasındaki farklılaşmayı incelemek için yapılan One-Way Anova testinde $F= 4.507$ p_değeri = .035 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri = 0.35 anlamlılık düzeyi olarak alınan $\alpha= .05$ değerinden küçük olduğu için şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların aile sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların arkadaş sosyal destek puan ortalaması 19.56 standart sapması 7.17, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların arkadaş sosyal destek puan ortalaması 20.30 standart sapması 4.77 olarak hesaplanmıştır. Arkadaş sosyal destek puanına göre şiddet eğilimi olmayanlar ve şiddet eğilimi olanlar arasındaki farklılaşmayı incelemek için yapılan One-Way Anova testinde $F= .721$ p_değeri = .397 olarak hesaplanmıştır.

Hesaplanan p _değeri = .397 anlamlılık düzeyi olarak alınan α = .05 değerinden büyük olduğu için şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların arkadaş sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların antrenör sosyal destek puan ortalaması 23.59 standart sapması 8.44, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların antrenör sosyal destek puan ortalaması 25.98 standart sapması 6.44 olarak hesaplanmıştır. Antrenör sosyal destek puanına göre şiddet eğilimi olmayanlar ve şiddet eğilimi olanlar arasındaki farklılaşmayı incelemek için yapılan One-Way Anova testinde $F= 4.660$ p _değeri = .032 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p _değeri = .032 anlamlılık düzeyi olarak alınan α = .05 değerinden küçük olduğu için şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların antrenör sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır diyebiliriz.

4.7. HİPOTEZ 5: YAŞ GRUPLARINA GÖRE (U14 ve U17) GÖRE ALGILANAN SOSYAL DESTEK PUANLARI

Tablo 5. Yaş gruplarına göre algılanan sosyal destek puanları

ALGILANAN SOSYAL DESTEK	GRUPLAR	N	\bar{x}	ss	t	p _değeri
ALGILANAN SOSYAL DESTEK AİLE	U14	85	30.84	5.88	-.792	.429
	U17	143	31.59	7.42		
ALGILANAN SOSYAL DESTEK ARKADAŞ	U14	85	20.56	5.01	.391	.696
	U17	143	20.30	4.77		
ALGILANAN SOSYAL DESTEK ANTRENÖR	U14	85	25.63	5.85	-.421	.674
	U17	143	25.98	6.44		

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu öğrencilerinin aile sosyal destek puanı ortalaması 30.84 standart sapması 5.88, U17 yaş grubu öğrencilerinin aile sosyal destek puanı ortalaması 31.59 standart sapması 7.42 olarak bulunmuştur. Yaş gruplarına göre aile sosyal destek puanlarındaki farklılaşmayı incelemek için bağımsız iki değişken t testi uygulanmıştır. Hesaplanan t istatistiği değeri = -.792

p_değeri= 429 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri = .429 anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha=.05$ değerinden büyük olduğu için yaş gruplarına göre aile sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu öğrencilerinin arkadaş sosyal destek puanı ortalaması 20.56 standart sapması 5.01, U17 yaş grubu öğrencilerinin arkadaş sosyal destek puanı ortalaması 20.30 standart sapması 4.77 olarak bulunmuştur. Yaş gruplarına göre arkadaş sosyal destek puanlarındaki farklılaşmayı incelemek için bağımsız iki değişken t testi uygulanmıştır. Hesaplanan t istatistiği değeri = .391 p_değeri= 696 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri = .696 anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha=.05$ değerinden büyük olduğu için yaş gruplarına göre arkadaş sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur diyebiliriz.

Araştırmaya katılan U14 yaş grubu öğrencilerinin antrenör sosyal destek puanı ortalaması 25.63 standart sapması 5.85, U17 yaş grubu öğrencilerinin antrenör sosyal destek puanı ortalaması 25.98 standart sapması 6.44 olarak bulunmuştur. Yaş gruplarına göre antrenör sosyal destek puanlarındaki farklılaşmayı incelemek için bağımsız iki değişken t testi uygulanmıştır. Hesaplanan t istatistiği değeri = -.421 p_değeri= 674 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri = .674 anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha=.05$ değerinden büyük olduğu için yaş gruplarına göre antrenör sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur diyebiliriz.

5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde ulaşılan bulgular tartışılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

5.1.1. HİPOTEZ 1: U 14 FUTBOLCULARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ŞİDDET EĞİLİMLERİ

Analiz sonuçları U 14 futbolcularının anne çalışma durumlarına göre şiddet eğilimleri arasında hesaplan p değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden küçük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile annelerinin çalışma durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Bu durumun 14 yaş grubunda yer alan futbolcuların yeni bir kimlik arayışı içerisinde olmalarından ve bu dönemde anne ilgisinden yeteri kadar faydalanamamalarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre ayrıca izlenen tv programlarının da U14 futbolcularının şiddet eğilimlerine etkisi olduğu saptanmıştır. Bu sonucunda yine çalışmada yer alan futbolcuların yeni bir kimlik arayışı içerisinde olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca yüksek şiddet eğilimi olan futbolcularda şiddet içeren filmler ve kahramanlık filmleri izleme oranının yüksek olduğu saptanmıştır.

Pınar'ın (2006), 500 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmaya göre, en çok beğenerek izledikleri dizinin Kurtlar Vadisi olduğunu belirtenlerin ve bir başkasıyla şiddet içeren bir mücadeleye girmiş olduğunu belirten öğrencilerin oranı oldukça yüksek bulunmuştur (109).

Ayrancı vd., (2004) yaptıkları çalışmada, hafta içi 16.00-21.30, hafta sonu 09.00-21.30 saatleri arasında özel TV'lerdeki genel şiddet oranı oldukça yüksek (%33.1) bulunmuştur (107). Johnson, Cohen, Smailes ve diğerleri tarafından 2002 yılında yapılan bir araştırmada 707 bireyden oluşan bir toplum örneğinde,

televizyon izleme ve saldırgan davranışlar 17 yıl arayla değerlendirilmiş, ergenlikte ve genç yetişkinlikte televizyon izlemede geçen zaman ile diğerlerine karşı gösterilen saldırgan davranışların olasılığı arasında bir bağlantı bulunduğu ortaya konmuştur (108).

Bu bağlamda şiddet eğilimi için bir risk faktörü olarak medyanın etkisinden daha önce söz edildiği için bu bölümde kuramsal açıklamalara tekrar yer verilmemiştir. Yapılan çalışmalar genel olarak, medyanın şiddet üzerinde pekiştirici, şiddeti teşvik edici bir etkisi olduğundan söz etmektedir.

Günümüzde ergenler arasında televizyonda olup bitenler önemli bir sohbet gündemidir. Televizyon izlemeyen ergenler bu sohbetlere uyum sağlayamadığında dışlanabilmektedir. Ergenler için dışlanmak, yalnız bırakılmak ve arkadaş desteğinden yoksun olmak önemli bir sorun olduğundan, ergenler arkadaşlarının onayladığı televizyon karakterlerine özenabilmektedir. Ülkemizde bir dönem, Kurtlar Vadisi adlı dizinin karakterleri ergenler arasında rol modeli olarak algılanmakta; hatta ergenler dizi karakterlerinin adları ile birbirlerine hitap etmekteydiler. Bu karakterlerle anılmak ergen için bir itibar kaynağı olabilmektedir.

Dolayısıyla ergen için tehlike gösteren medyanın şiddet yaydığı söylenebilir. Soyut düşüncenin henüz geliştiği ergenlik döneminde bireyler, medyadaki şiddet görüntülerinden daha olumsuz yönde etkilenebilmektedirler.

5.1.2. HİPOTEZ 2: U 17 FUTBOLCULARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ŞİDDET EĞİLİMLERİ

Analiz sonuçları çalışmada yer alan U17 futbolcuların demografik değişkenlerinin futbolcuların şiddet eğilimlerine etkisinin olmadığını göstermiştir. Bu durumun bu yaş grubuna dâhil öğrencilerin daha bilinçli hareket etmelerinden ve yaşları itibari ile üniversite sınavlarına hazırlanmaları ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Analiz sonuçları ayrıca U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimlerinin U 14 yaş grubunda yer alan futbolculara göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Fakat var olan bu farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

5.1.3. HİPOTEZ 3: U 14 FUTBOLCULARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİNE GÖRE ALGILANAN SOSYAL DESTEK PUANLARI

Analiz sonuçları U14 futbolcularından şiddet eğilimi olanların algılanan sosyal destek puanlarının aynı yaş grubuna dâhil şiddet eğilimi olmayan futbolculardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Bu bağlamda yüksek şiddet eğilimi gösteren U14 futbolcularının daha fazla sosyal desteğe ihtiyaç duydukları söylenebilir. Analiz sonuçlarına göre yüksek şiddet eğilimi gösteren U14 futbolcuları en çok sosyal desteği sırasıyla ailelerinden antrenörlerinden ve arkadaşlarından aldıkları saptanmıştır. Bu sonuç ailenin etkisinin diğer faktörlere göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Özellikle ağaç yaş iken eğilir atasözünden yola çıkarak 14 yaş grubuna mensup bireylerin ailelerinden destek almalarının önemli olduğunu düşünmekteyiz.

5.1.4. HİPOTEZ 4: U 17 FUTBOLCULARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİNE GÖRE ALGILANAN SOSYAL DESTEK PUANLARI

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların aile sosyal destek puan ortalaması 28.84, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların aile sosyal destek puan ortalaması 31.59 olarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçları ayrıca şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların aile sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir.

Araştırmaya katılan U17 yaş grubu futbolcuların şiddet eğilimi olmayanların antrenör sosyal destek puan ortalaması 23.59, yüksek şiddet eğilimli olan futbolcuların antrenör sosyal destek puan ortalaması 25.98 olarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçları ayrıca şiddet eğilimi olmayan ve yüksek şiddet eğilimi olan futbolcuların antrenör sosyal destek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir. Bu sonuç çalışmada yer alan U17 futbolcularının şiddet eğilimi gösterenlerin gerek ailelerinden gerekse de antrenörlerinden daha fazla sosyal destek aldıklarını göstermiştir. Ayrıca aile ve antrenör faktörlerinin bu futbolcuların algıladıkları sosyal desteğe etkilerinin olduğu söylenebilir.

5.1.5. HİPOTEZ 5: YAŞ GRUPLARINA GÖRE (U14 ve U17) GÖRE ALGILANAN SOSYAL DESTEK PUANLARI

Analiz sonuçlarına göre U14 ve U17 futbolcuların şiddet eğilim ortalamaları sırasıyla 42,5 ve 71,5, algılanan sosyal destek ortalaması sırasıyla 73.84 ve 76.20, aile için sosyal destek ortalaması sırasıyla 29.83 ve 30.81, arkadaşlar için sosyal destek ortalaması sırasıyla 19.48 ve 20.09, son olarak antrenör için sosyal destek ortalaması sırasıyla 24.53 ve 25.30 olarak bulunmuştur.

Bu bağlamda U17 yaş grubu futbolcuların algılanan sosyal destek ortalama değerleri (genel, aile için, arkadaşlar için, antrenörler için) U14 yaş grubu futbolcularla kıyaslandığında daha düşük olması beklenirken aksi yönde yüksek çıktığı görülmektedir. Elde edilen veriler içerisinde yapılacak yeni çalışmalar ve psikolojik danışmanlardan alınacak öneriler eşliğinde, anılan yaş grubu için, algılanan sosyal destek ortalamaları yükseltilebilir, öğrencilerin şiddet eğilim ortalamalarını daha da düşürmeye çalışılabilir. Ayrıca U17 öğrencilerinin şiddet eğilim ortalamalarının U14 yaş grubuna göre yüksek çıkmasının sebepleri araştırılarak, yaş grupları arasındaki bu farkın giderilmesi için yeni çalışmalar yapılabilir.

U14 ve U17 futbolcularının Annenin Eğitim Düzeyine Göre Şiddet Eğilimi Görülme Sıklığına bakılmak için yapılan ki-kare analizine bakıldığında U14 p_değeri =.146, U17 p_değeri =.073 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Avcı'nın (2006) şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin aile işlevlerini karşılaştırdığı araştırmanın bulgularına göre annesinin öğrenim düzeyi düşük olan ergenler arasında şiddet davranışının daha yüksek olduğu görülmektedir (106). Ayan (2007) ise, Sivas merkez ilçede bulunan okullarda okuyan ve aile içinde şiddete maruz kalan 655 ergenin saldırganlık eğilimlerini incelediği çalışmada, öğrencinin saldırganlık ölçeğinden aldığı puanların annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediğini bulmuştur (110).

Hüsman (2007) tarafından İstanbul ilinde öğrenim görmekte olan 1499 lise

ikinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılan araştırmaya göre ise, öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği, fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ve Saldırganlık Ölçeği toplam puanları arasında annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (111).

Karakaya (2008) İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan Endüstri Meslek liselerine devam eden 341 öğrencinin şiddet eğilimlerini çok yönlü olarak incelediği araştırmada öğrenci annelerinin eğitim durumlarının, öğrencilerin açık şiddet, güven duyma ve örtülü şiddet alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığını bulgulamıştır (112).

Kula (2008) tarafından İstanbul iline bağlı liselerde gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, saldırganlık ölçeği sıralamalar ortalamalarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiğinde, anne eğitim düzeyinin sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (113).

Yukarıdaki araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, anne eğitim düzeyi düşük ergenler arasında şiddet eğiliminin görülme sıklığının fazla olduğunu gösteren araştırmalar olduğu gibi, anne eğitim düzeyi ile ergenin şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Yapılan araştırmanın bulgularına göre ise, anne öğrenim düzeyi değişkenine göre şiddet eğilimi arasında ilişki yoktur.

Çalışmamızda ayrıca U14 ve U17 futbolcularının Baba Eğitim Düzeyine Göre Şiddet Eğilimi Görülme Sıklığına bakılmak için yapılan ki-kare analizine bakıldığında U14 p_değeri =.317, U17 p_değeri =.678 olarak hesaplanmıştır.

Hesaplanan p_değeri anlamlık düzeyi olarak alınan $\alpha = .05$ değerinden büyük olduğu için, futbolcuların şiddet eğilimleri ile baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur diyebiliriz.

Karataş (2002) şiddete başvuran ergenlerin baba eğitim düzeylerinin şiddete başvurmayan ergenlere göre daha düşük olduğunu bulmuştur (114). Benzer şekilde, Avcı (2006), daha önce belirtilen araştırmasında, karşılaştırma grubunda yer alan ergenlerin babalarının öğrenim durumlarının şiddet davranışı gösteren ergenlerin

babalarına göre daha yüksek olduğunu bulgulamıştır (106).

Yılmaz (2008) tarafından Bursa iline bağlı liselerde gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, anne baba eğitim durumunun öğrencilerin saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediği görülmüştür (115). Benzer şekilde, Kula (2008) tarafından İstanbul iline bağlı liselerde gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, saldırganlık ölçeği sıralamalar ortalamalarının babanın eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiğinde, baba eğitim düzeyinin sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (113).

Yukarıda bahsedilen araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, baba eğitim düzeyi düşük ergenler arasında şiddet eğiliminin görülme sıklığının fazla olduğunu gösteren araştırmalar olduğu gibi, baba eğitim düzeyi ile ergenin şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Yapılan araştırmanın bulgularına göre ise, baba öğrenim düzeyi ile şiddet eğilimi arasında ilişki yoktur.

Bu sonuçlar neticesinde öğrencilerin şiddet eğilimleriyle, arasında ilişki bulunan değişkenlerin etkilerinin olumlu veya olumsuz olduğu araştırılarak, yaşsal farklılık için bu değişkenler birbiriyle aynı seviyeye getirilmesi ve şiddet eğilimlerinin düşürülmesi için çalışmalar yapılabilir.

Bütün bu analizlerin neticesinde yaş farkı az da olsa U14 ve U17 yaş grubu öğrencilerin özellikle antrenörlerin, yaşı küçük olan öğrencilerin şiddete eğilimlerine olan etkisi çok daha belirgindir. Bu sebeple yaş grubu küçük olan öğrencilerin ailelerinin ve antrenörlerinin onlara verdikleri sosyal desteğin seviyesini yükseltecek bilgilendirmeler yapılmasının, bu öğrencilerin ilerleyen yaşlarında gerek spor hayatlarında, gerekse sosyal yaşantılarındaki şiddet eğilimlerini düşüreceği düşünülmektedir. Ayrıca U17 yaş grubundaki öğrencilerle yapılacak bireysel görüşmelerde algılanan sosyal destek düzeylerini artırmak için çalışmalar yapılmasının öğrencilerin şiddet eğilimlerini düşüreceği düşünülmektedir.

5.2. ÖNERİLER

1) Ergenlerin şiddete eğilimlerini önlemeye yönelik çok yönlü programlara ve eğitimlere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Yapılan deneysel çalışmalar öfke ve kızgınlık eğitimlerinin, saldırganlığı azaltma programlarının ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (123). Ayrıca öfke ve saldırganlığın Psikodrama yöntemi ile azaltılabileceğine ilişkin deneysel bir çalışma da bulunmaktadır (124). Dolayısıyla ergenlerde şiddet eğiliminin de çeşitli çalışmalar yapılarak azaltılabileceği düşünülmektedir.

2) Yüksek şiddet eğilimi olan ergenlerin şiddet filmleri izleyenler arasında daha sık görülmesi araştırma bulguları arasında dikkat çekicidir. Bir aile etkinliği olarak çocuklarla beraber TV izlerken, olumsuz iletileri uygun bir dille eleştirme, televizyon programlarını izleme konusunda seçici davranılması, ailenin çocuklarının televizyon karşısında geçirdikleri zamana sınır koyması, şiddet içeren programları izlenmesini engellemesi konusunda duyarlılık kazandırıcı ve aileleri bilinçlendirici eğitim programlarının hazırlanması gencin öfke duygusunun şiddet davranışına dönüşmesini, izlediği şiddet davranışını taklit etmesini engelleyecektir (125). Ayrıca aileleri ergenlerin izledikleri programlarla ilgili olarak bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar da gerekli görülmektedir. Çocuklarının aşırı ve uygunsuz şiddet içeren programlar izlemelerine karışmayan anne babalar bilgilendirilerek tavsiyelerde bulunulmalıdır. Bireylerin bu tutumun bir tür duygusal istismar ve ihmal olarak kabul edildiği anlatılmalıdır. Alanda araştırma yapacak kişilerin, bu gibi eğitimlerin ergenlerde şiddet eğiliminin azalmasında etkili olup olmadığını araştırmaları gerekli görülmektedir.

3) Araştırmamız cinsiyet bakımından sadece erkekler üzerine yapılmıştır.. Buna göre, şiddet eğilimini önlemeye yönelik, şiddetin ve öfkelenmenin erkeksi ve doğal olduğu algısını değiştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Öfke kontrolüne yönelik psiko-eğitsel programlar, grup rehberliği etkinlikleri düzenlenebilir; bu etkinliklerin değerlendirme kısımlarında özellikle şiddetin normal olmadığı, erkekliğin temsili olmadığı vurgulanabilir. Ergenlere, öfkelenmenin normal olduğu ancak şiddetin normal olmadığı öğretilerek, problem çözmede farklı beceriler kazanmalarına yönelik etkinlikler planlanabilir. Erkek egemen toplumlarda, şiddet

“erkeksi”, “erkekliğin- gücün bir göstergesi” olarak görülmekte ve haklı bulunabilmektedir. Bu algının ve toplumsal kabulün değiştirilmesine yönelik sosyolojik araştırmaları dikkate alan çalışmalara ve çok yönlü eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

4) Şiddet eğiliminin ailesinde ve aile dışında şiddete tanık olan ve maruz kalan ergenler arasında daha sık görüldüğü bulgusu dikkat çekicidir. Bu durumda, aile ve antrenörlere yönelik öfke kontrolüne ilişkin çalışmalar yapılması da gerekli görülmektedir.

5) Yüksek şiddet eğilimi olan ergenlerin aileden, antrenörden ve arkadaştan algıladıkları sosyal destek düzeyinin düşük olduğu bulgusu dikkat çekicidir. Buna göre, ergenlerde şiddet eğiliminin azaltılabilmesi için ergenin algıladığı sosyal destek kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması, aile ve antrenörlerin bu konuda bilgilendirilmesi ve işbirliğine gidilmesi ve konuyla ilgili çalışmalar yapılması gerekli görülmektedir. Bu amaçla, ailelerin ve antrenörlerin ergene karşı daha destekleyici olmasına yönelik psiko- eğitsel programlar düzenlenebilir. Bu programlar aracılığıyla, etkili aile içi iletişim, ergenlik döneminin gelişimsel özellikleri ve ergenin psikolojik ve fiziksel gelişimi için anne babanın neler yapabileceği, ailenin ergenin sosyal ve duygusal gelişime ilişkin rolü gibi konular aile ve antrenörlere kazandırılabilir.

6) Genel olarak araştırmanın sonuçları dikkate alınarak ve Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin (ŞEÖ) kullanılması ile şiddet eğilimi yüksek öğrenciler ve nitelikleri belirlenerek, bu öğrenciler psikolojik danışmaya alınabilir. Özellikle okullarda çalışan psikolojik danışmanlar, öğrencilerin ve velilerin birlikte ve gönüllü katılımları kaydıyla, tüm velilere yönelik psiko-eğitsel programlar hazırlayıp sunabilirler.

7) Şiddet aynı zamanda bir demokrasi eğitimi eksikliğinin göstergesidir. Demokratik birey, başkalarının da kendisi gibi hakları ve özgürlükleri olduğunu, farklı düşünebileceğini, davranabileceğini ve seçimler yapabileceğini kabul eder. Fakat şiddete eğilimli birey için, çoğu durumda kendisinden başka türlü düşünen veya tercihleri olan her birey cezalandırılmayı hak ediyor demektir. Bu durumun en genel örnekleri futbol fanatizminde, homofobik şiddette, töre cinayetlerinde

görülmektedir. Özellikle düşünce özgürlüğünün cezalandırıldığı toplumumuzda ergenlerin demokratik düşünmelerini beklemek zor olmaktadır. Bununla beraber, ergenlere demokrasi eğitiminin verilmesinin, eğitim sisteminin demokrasi eğitimi kapsayacak şekilde ele alınmasının şiddet eğilimini azaltmada gerekli olduğu düşünülmektedir.

8) Kin, nefret, ötekileştirme, çıkarıcılığın, tembelleşmenin ergenler arasında yaygınlaştığı ülkemizde ergenlere kazandırılacak milli,dini,insani değerler eğitimi ile bir parça olsun önüne geçilebilir.Yaradılanı Severiz Yaradandan ötürü felsefesini genç yaşta çocuklarımıza benimseterek Şiddet Eğilimini önüne geçilebilir.

KAYNAKLAR

- 1) Başaran, İ. E., (1999), Eğitim Yönetimi, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- 2) Gür, B. S.; Dalmış, İ.; Kırmızıdağ, N.; Çelik, Z. ve Boz, N., (2012), Türkiye'nin Gençlik Profili, Seta Yayınları, Ankara.
- 3) Sezen, G. ve Paliç, G., (2011), Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algılarının Belirlenmesi, 2. International Conference on New Trends in Educations and Their Implications, 27-29 April 2011, Antalya.
- 4) Acet, M., (2005), Sporda Saldırganlık ve Şiddet, Yaylacık Matbaası, İstanbul.
- 5) Şahin H. M., (2003), Sporda Şiddet ve Saldırganlık. Nobel yayım dağıtım. Ankara.
- 6) Kesen, N. F., Deniz, M. E. ve Durmuşoğlu, N., (2004). Ergenlerde Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki: Yetiştirme Yurtları Üzerinde Bir Araştırma, SHÇEK Genel Müdürlüğü.
- 7) Ülker, A. U. (2009). Öfke Yönetimi, T.C Sağlık Bakanlığı, Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğü Bülteni, Nisan, sayı:12.
- 8) Güdüler ve Duygular(2004) (Erişim Tarihi: 10.06.2014). http://www.noyabilgisayar.net/ao_dersleri/1.sinif/Davranis_Bilimlerine_Giris/unitel1.pdf,
- 9) Saçar, B., (2007), İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Öfke Tepkisiyle Arkadaş Bağlılığının İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- 10) Bilge, A. ve Ünal, G., (2005), Öfke, Öfke Kontrolü ve Hemşirelik Yaklaşımı, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 21(1) ss. 189-196.
- 11) Kökdemir, H. (2004). Öfke ve öfke kontrolü. PİVOLKA, 3(12), 7-10.
- 12) Şenyüzlü, E. (2013), Üniversite Öğrencilerinde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- 13) Russel, G. W., (2008), Aggression in the Sports World: A Social Psychological Perspective, Department of Psychology & Neuroscience, University of Lethbridge, Canada.
- 14) Göka, E., (2009), Saldırganlığın Nedenleri, Ankara Numune Hastanesi Psikiyatri Kliniği Şefi, Ankara.
- 15) Cox R. H., (1985), Sport Psychology. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown.
- 16) Leonard W.M., (1988), A Social Perspective Of Sport. New York: Macmillan Publishing Company.
- 17) Çobanoğlu M. G., (1993), Sporda Saldırganlık Olgusu ve Bu Olgunun Sportif Performans Üzerine Etkisi, Doktora Tezi İzmir.
- 18) Kiper, İ., (1984), Saldırganlık Türlerinin Çeşitleri Ekonomik, Sosyal ve Akademik Değişkenlerle İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi , Ankara.
- 19) Demirel, P., Kalkavan, A., Acet, M., Koç, H. ve Şinforoğlu, O.T., (2006), Okullararası Yarışmalarda Dereceye Giren Sporcu Kız Öğrencilerin Sporda Saldırganlık ve Şiddet ile İlgili Görüşlerinin Araştırılması, 9. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, 3-5 Kasım 2006, Muğla.
- 20) Green, Laura, R., Deborah, R. Richardson ve Tania Lago. (1996), "How Do Friendship, Indirect and Direct Aggression Relate?", Aggressive Behavior. 22: 81-86.

- 21) Duque, Luis.F., Joanne Klevens ve Clemencia Ramirez. (2003), "Overlap and Correlates of Different Types of Aggression among Adults: Results From A Cross-Sectional Survey In Bogotá, Colombia", *Aggressive Behavior*. 29: 191-201.
- 22) Topuz, R., (2008), Amatör Futbol Oyuncularının Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- 23) Kabak, F., Ergenlerde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2009.
- 24) Eroğlu, S. E., (2009). Saldırganlık Davranışının Boyutları ve İlişkili Olduğu Faktörler: Lise ve Üniversite Öğrencileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:21, ss.205-221.
- 25) Kanoğlu, E., (2008), Lise Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri ve Öfke İfadelerinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- 26) Kurtyılmaz, Y. (2005). Öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler (Anadolu Üniversitesi ve Osmangazi Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- 27) Yalçın, İ. (2004), Ailelerinden Algıladıkları Destek Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 28) Şahin, E. S., (2007), Psikolojik İhtiyaçları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 29) Öztürk, N., (2008), Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- 30) Dervent, F., (2007), Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 31) Menteş, A., (2007), Lise Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyine Sporun Etkisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 32) Gabay, R. (1984), "Annelerin Sosyal Destek, Çocuk Yetiştirme Stresi ve Çocukla İlgili Sorunlarla Başa Çıkma Biçimlerinin İncelenmesi." İzmir Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- 33) Sorias, Emine, O. (1988), Sosyal Destek Kavramı. E.Ü. Tıp fakültesi Dergisi, 27(1), 1988.
- 34) Özgür, G. (1993), Sosyal destek ve sağlık. *Türk Hemşireler Dergisi* 43:25.
- 35) Sorias, O. (1998), "Sosyal Desteklerin Ruhsal Sağlık Koruyucu Etkisinin Depresyonlu ve Sağlıklı Kontrollerde Araştırılması" Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Cilt: 27, Sayı: 3, sy: 1033-1038. 18.
- 36) Ünsal, P. (1998), Bir iş ortamında algılanan sosyal desteğin işlevlerine, kaynaklarına, cinsiyet ve mesleğe göre incelenişi. X.Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği, İstanbul.

- 37) Uyanık, G. (2000), Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı ile ruhsal durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- 38) Kavaklı, A. (1993), Çocukluk yaşlarında büyüme ve gelişme, İstanbul.
- 39) Gökçakan N. (1992), Fatih Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. KTÜ. Sosyal Bilimler Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi. Trabzon.
- 40) Hall, L. (1991), "Psychosocial Predictors of Maternal Depressive Symptoms, Parenting Attitudes, and Child Behavior in Single-Parent Families. "Nursing Research" Vol: 40 No: 4 ss: 214-220.
- 41) Gordon, R. (1965), "Factors in Postpartum Emotional Adjustment" Obstetrics and Gynecology Vol: 25, No: 2 ss: 158-166.
- 42) Roy A. (1978), "Vulnerability Factors and Depression in Women" British Journal of Psychiatry. 133 , ss: 106-110.
- 43) Devecioğlu, S., Çoban, B. (2002), "Türkiye Futbol Federasyonunun Özerkliği", (Gazi BESD), VIII, 3:49-58.
- 44) Eker, G. Ö. (2010), "Futbolun Dayanılmaz Çekiciliği, Büyülenen Taraftar Portresi, Fanatizm ve Beşiktaş", Milli Folklor Dergisi, Sayı 85.
- 45) Hazar, Z., İbiş, S., (2010), "Amatör Futbol Takımında Müsabaka Dönemi Antrenmanının Performans Parametrelerine Etkisi", Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Konya.
- 46) (Talimciler, A. (2008), "Futbol Değil İş: Endüstriyel Futbol", İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 26.
- 47) Öngören, H., Karadoğan, E., "Küresel Tutku: Futbol", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi.
- 48) <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/0002012/TFF-Dokuman/Talimatlar/2012/Antrenor-Lisans-Kurslari-Talimati.pdf>
- 49) Haksan, Ö., (2009), Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 50) Aksar T. ve Merih K. (2006) Futbol Ekonomisi. İstanbul: Literatür Yayıncılık,
- 51) Çeviker, A., (2013) Ankara Amatör Süper Lig Futbolcularının Antrenörlerinde Gözlemledikleri Etik ve Etik Dışı Davranışlar, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sporda Psiko Sosyal Alanlar Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- 52) [Http://e-ogrenme.iskur.gov.tr/oyscontent/Courses/Course162/pdf/f/30.pdf](http://e-ogrenme.iskur.gov.tr/oyscontent/Courses/Course162/pdf/f/30.pdf)
- 53) İnal, A.N., "Futbolda Eğitim ve Öğretim" Nobel Yayınları İstanbul 2004
- 54) Karakaş, F., "Endüstriyel Futbol" <http://www.futbolekonomi.com/Raporlar/Ekonomi/Endustriyel-Futbol-DOTCOM.pdf>
- 55) Topkaya İ., Tekin A., T., "Futbol Genel ve Kuramsal Bir Çerçeve ve Teknik ve Taktik Öğretimi" Nobel Yayınları Ankara 2004 s.24,25,26
- 56) WHO (2002) World Report on Violence and Health, Edited by Krug, E. G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R., World Health Organization, 2002 Geneva

- 57) World Report on Violence and Health, Geneva, World Health Organization, 2002, p:5-8.
- 58) www.kaskf.org.tr/futboluntarihcesi.htm
- 59) Morpa Kültür Yayınları, 'Morpa Spor Ansiklopedisi' 2.cilt s.113 İstanbul 1997
- 60) Michaud, Y. (1991). Şiddet. (Çev. C. Muhtaroglu). İstanbul: İletişim Yayınları.
- 61) Türk Dil Kurumu. Türkçe Sözlük. Erişim: 10.05.2014, www.tdk.org.tr
- 62) World Health Organization. (1998). Health promotion glossary, Geneva, Switzerland: WHO.
- 63) Vatandaş, C. (2003). Aile ve Şiddet. Afyonkarahisar: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- 64) Subaşı, N. ve Akın, A. Kadına yönelik şiddet: Nedenleri ve sonuçları. Erişim:1.06.2014, http://www.sabem.saglik.gov.tr/Akademik_Metinler/linkdetail.aspx?id=2145
- 65) Öğülmüş, S. (2007). Okullarda Şiddet ve Önlenmesi. (S. Gelbal, Ed.). Okullarda Şiddetin önlenmesi: Mevcut uygulamalar ve sonuçları. İçinde (ss. 25-48). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları
- 66) Kuçuradi, I. (2007). Şiddete Felsefeyle Bakınca. Şiddet Sempozyumu. (7-14). 3 Mart Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları.
- 67) Krug E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. (Eds.) (2002). World report on violence and health. WHO: Geneva, Switzerland.
- 68) American Psychological Association (2002). Warning Signs. Erişim: 01.05.2014, <http://helping.apa.org/warningsigns>
- 69) Fromm, E. (1994). Sevginin ve Şiddetin Kaynağı. (Çev: Y. Salman, N. İçten). İstanbul: Payel Yayınevi.
- 70) Öztürk, Y. Kadına yönelik şiddet: Neden ve Sonuçları. Erişim: 01.05.2014, www.tip.erciyes.edu.tr/Ders_Notlari/Dahili_Tip/Halk_Sagligi/Yusuf_Ozturk
- 71) McWhirter, BT, Besett-Alesch, T.M., Horibata, J. ve Gat, I. (2002). Loneliness in high risk adolescents: the role of coping, self-esteem, and empathy. Journal of Youth Studies, 5(1), 69-84.
- 72) Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, (30), 1, 47-70.
- 73) Arendt, H. Çevrini Bülent Peker, "Şiddet Üzerine".
- 74) Kazan, B. (2009), "Türkiye'de Futbol, Fanatizm ve Şiddet", Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı, İstanbul Haziran 2009,
- 75) Var, L. (2008), "Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel Bir Çalışma (Kırşehir Örneği)", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- 76) Dervent, F. (2007), "Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim dalı Yüksek Lisans Programı, Ankara.

- 77) Adiloğulları, B., “Çocuk Tribünü Uygulamasının Çocuklar ve Futbol Taraftarları Üzerine Etkisi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı.
- 78) Yavuzer, H. (2000), Çocuk Psikolojisi, 19. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- 79) Ögel, K., D. Tamar, D. Çakmak (1997), “Ergenlik Döneminde Madde Kullanımı”, Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, Sayı 2(4), s. 502-519.
- 80) Polvan, Ö. (2000). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi
- 81) Jeammet, P. (2012). Ergenlik Anne Babalar ve Uzmanlar İçin Nirengi Noktaları, Bağlam Yayıncılık, İstanbul
- 82) Çuhadaroğlu, F. (1996), Adolesansta Psikolojik Gelişim Özellikleri, Katkı Pediatri Dergisi 17: (5)Eylül-Ekim ss.783-788.
- 83) Kulaksızoğlu, A. (2000) “Ergenlik Psikolojisi”, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- 84) Steinberg, L.: 2007 “Ergenlik”, Çev. Çok, F. Ercan, H. Artar, M. Uçar, E. Sevim, S. Bağlı, M. Aypay, A. Şener, T. Parmaksız, R. Satman, C. Yiğit, T. Kapçı, E., 1. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi.
- 85) Parman, T. (1998). Ergenlik Etkinlikleri Olarak Aşk, Cinsellik ve Ölüm: Ergenlik Döneminde Cinsellik (Gelişim ve Sorunları). (Ed. Selahattin Erol, Neslihan Rugancı). Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları: 2
- 86) Çelik, G., Tahiroğlu, A., AVCI, A., Seydaoğlu, G. (2009). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Kliniğine Başvuran Ergen Hastaların Özellikleri. New Symposium Journal, 47(3); 142-146.
- 87) WHO (2005). Discussion Papers on Adolescence, Nutrition in Adolescence – Issues and Challenges for the Health Sector.
- 88) Sieg, A. (1971). ”Why Adolescence Occurs”, Adolescence 6 p.: 337-348, (Akt, M.J. Gander ve H.W. Gardiner).
- 89) Geçtan, E. (1981). Psikanaliz ve Sonrası. İstanbul, Hür Yayınları.
- 90) Yörükoğlu, A. (2000). Gençlik Çağı, Özgür Yayınları, İstanbul.
- 91) Yıldırım, İ. (2010). Anne Baba Desteği Ve Başarı. Ankara, Anı Yayıncılık.
- 92) Şahin, G. N. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş Ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması. İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- 93) Ermiş, B. B. (2008). Bir Sosyal Destek Kaynağı Olarak Aile. 5. Aile şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri (s. 11-19). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- 94) Cobb, S. (1976). “Social Support As A Moderator Life Stres”, Psychosomatic Medicine, Vol. 38, 300-314
- 95) Thoits, P. (1986). “Social Support as Coping Assistance”, Journal of Consulting and Clinical Psychology, 54(4), 416-423
- 96) Kef, Sabina (1997). The personal Networks and Social Supports of Blind and Visually Impaired Adolescents, Journal of Visual Impairment and Blindness, Vol.91.236- 244.
- 97) Şahin, D. (1999). “Sosyal Destek ve Sağlık” U.H. Okyavuz (Ed.), Sağlık Psikolojisi, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, s:79- 106, Ankara.
- 98) Karadağ, Ö., (2007). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Sosyal Destek Kaynakları Açısından İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- 99) Çifter, İ. (1985). Psikiyatri I. Ankara: Gata Eğitim Yayınları.

- 100) [Http://tr.wikipedia.org/wiki/Futbol](http://tr.wikipedia.org/wiki/Futbol)
- 101) Apaydın, A., (2000), Futbola Giriş, Akmat Akınoğlu Matbaacılık, Bursa.
- 102) Yavuzer, H. (1998). Çocuk Psikolojisi (16. Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- 103) Köknel, Ö. (1999). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik (15.basım), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- 104) Yavaş, C.Ö., (2012), Ergen Gözüyle Ergen Ana-baba İlişkileri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi
- 105) Pulat, N., (2011), Ebeveynlerin Uyguladığı Psikolojik Kontrolün Ergenlerin Depresyon, Kaygı ve Öfke Belirtileri Üzerindeki Etkisi: Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolü, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Doktora Tezi
- 106) Avcı, R. (2006). Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. Ayan, S.
- 107) Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N. ve Günay, Y. (2004). Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 5:133-140
- 108) Johnson, J. G., Cohen, P., Smailes, E. M., Kasen, S., & Brook, J. S. (2002). Television viewing and aggressive behavior during adolescence and adulthood. Science, 295, 2468-2471.
- 109) Pınar, N. (2006). Görsel medya ve şiddet kültürünün orta öğretim öğrencileri üzerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- 110) Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 8, 206-214
- 111) Hüsman, Z. (2007). Lise ikinci sınıf öğrencilerinin şiddet deneyimlerinin nitelik ve nicelik açısından tetkiki. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- 112) Karakaya, E. (2008). Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin çok yönlü olarak değerlendirilmesi, İstanbul ili Avrupa yakası örneği Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- 113) Kula, E. (2008). Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri ve saldırganlık durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- 114) Karataş, Z. B. (2002). Anne baba saldırganlığı ile lise öğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- 115) Yılmaz, İ. (2008). Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

EKLER

EK 1: İZİN VE RESMİ YAZILAR

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU
FUTBOL İL TEMSİLCİLİĞİ
ANKARA

SAYI :2014/28

25 ŞUBAT 2014

KONU:Tez

İLGİLİ MAKAMA

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Yunus Emre GÜLER'in Ek te belirtilen ölçekleri Amatör Spor Kulüplerimizde uygulamasında bir sakınca yoktur.'

Bilgilerinize rica ederim.

Saygılarımla,

Mustafa YILDIZ
Futbol İl Temsilcisi

EK 2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

DEĞERLİ SPORCU...

Ankete vereceğiniz cevapların doğru ve güvenilir olması, bu bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılmasında ve yapılacak araştırmalara kaynak oluşturmasında önemli bir rol oynayacaktır. Lütfen isim belirtmeyiniz. Vereceğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Dumlupınar Üniversitesi /Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Lisans Programı Öğrencisi / **Yunus Emre GÜLER**

Kişisel Bilgi Formu

1.Yaşınız 14 17

2.Anneniz gelir sağlayıcı bir işte çalışıyor mu? Evet Hayır

3.Babanız gelir sağlayıcı bir işte çalışıyor mu? Evet Hayır

4.Annenizin öğrenim düzeyi

Okuryazar değil- ilkokul Ortaokul Lise Üniversite

5.Babanızın öğrenim düzeyi

Okuryazar değil- ilkokul Ortaokul Lise Üniversite

6.TV'de en çok izlediğiniz program türü hangisidir?

Dizi filmler Yarışma programları Haberler Açık oturum tartışmaları

Şiddet içeren filmler Korku filmleri Kahramanlık filmleri

Türk filmleri Yabancı filmler Tarihi

Diğer (Yazınız).....

7.Sizce spor insanlar arasındaki hoşgörüyü artırır mı?

Evet Hayır

8.Aile bireylerinizin birbirlerine şiddet uyguladığı olur mu?

Evet Hayır

EK 3: ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ (ASDÖ-R)

AİLEM	Bana Uyg.	Kıs men	Bana Uyg. Değil
1. Bana gerçekten güvenilir	()	()	()
2. Sorunlarımı çözmeme yardım eder	()	()	()
3. Bir haksızlığa uğradığımda beni gerçekten destekler	()	()	()
4. Bana gerçekten değer verir	()	()	()
5. Bana doğru tavsiyelerde bulunur	()	()	()
6. Doğru kararlar vermeme yardım eder	()	()	()
7. Davranışlarımı takdir eder	()	()	()
8. İlgi duyduğum şeyleri yapmama yardım eder	()	()	()
9. Hatalarımı nazikçe düzeltir	()	()	()
10. Beni gerçekten anlar	()	()	()
11. Bana, aile gelirimize göre yeterince harçlık verir	()	()	()
12. İyi ve kötü günlerimde yanımda olur	()	()	()
13. Geleceğimle ilgili planlar yapmamda bana yardım eder	()	()	()
14. Üstün, güçlü yanlarımı vurgular	()	()	()
15. İyi ve kötü yönlerimle beni sever	()	()	()
16. Başarılı olmam için bana destek olur	()	()	()
17. Zaman ayırıp sıkıntılarımı gerçekten dinlemez	()	()	()
18. Arkadaşlarımla ilişkilerimin güçlenmesini destekler	()	()	()
19. Sosyal etkinliklere katılmama destekler	()	()	()
20. Başarılarımı takdir eder	()	()	()
ARKADAŞLARIM	Bana Uyg.	Kıs men	Bana Uyg. Değil
21. Bana gerçekten güvenilir	()	()	()
22. İhtiyaç duyduğumda beni gerçekten dinler	()	()	()
23. Sorunlarımı çözmeme yardım eder	()	()	()
24. Bir haksızlığa uğradığımda beni gerçekten destekler	()	()	()
25. Bana gerçekten değer verir	()	()	()
26. Doğru kararlar vermeme yardım eder	()	()	()
27. Hata yaptığımda bile beni kabul eder	()	()	()
28. Hatalarımı düzeltmeye yardım eder	()	()	()
29. Beni gerçekten anlamaz	()	()	()
30. Gerekğinde harçlığımı benimle paylaşır	()	()	()
31. Derslerle ilgili bilgilerimi benimle paylaşır	()	()	()
32. İyi ve kötü günlerimde yanımda olur	()	()	()
33. Bir şeye sinirlendiğimde beni yatıştırır	()	()	()
ANTRENÖRÜM	Bana Uyg.	Kıs men	Bana Uyg. Değil
34. Amaç, ilgi ve yeteneklerim konusunda benimle konuşur	()	()	()
35. Bana gerçekten güvenilir	()	()	()
36. Sorunlarımı çözmeme yardım eder	()	()	()
37. Bir haksızlığa uğradığımda beni gerçekten destekler	()	()	()
38. Bana gerçekten değer verir	()	()	()

	Bana Uyg.	Kıs men	Bana Uyg. Değil
39. Bana doğru tavsiyelerde bulunur	()	()	()
40. Doğru kararlar vermeme yardım eder	()	()	()
41. Hatalarımı nazikçe düzeltir	()	()	()
42. Beni gerçekten anlar	()	()	()
43. Üstün, güçlü yanlarımı vurgular	()	()	()
44. Zaman ayırıp sıkıntılarımı gerçekten dinlemez	()	()	()
45. Arkadaşlarımla ilişkilerimin güçlenmesini destekler	()	()	()
46. Sosyal etkinliklere katılmama tepvik eder	()	()	()
47. Çok çalıştığım ya da başarılı olduğum zaman beni över	()	()	()
48. Duygu, düşünce ve inançlarına sergi duyar	()	()	()
49. Antrenmanlarda sorularına içtenlikle cevap verir	()	()	()
50. Bana karşı genellikle adil davranır	()	()	()

EK 4: ŞİDDET EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

ŞİDDET EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda bir insanın yaşamındaki çeşitli tepkilerini ve düşüncelerini ifade eden cümleler yer almaktadır. Her tepkinin sizin düşüncenize uygun olup olmadığını belirtiniz. Sizden istenen her maddeyi dikkatlice okuyarak size uygun seçeneğin altındaki parantezin içine bir çarpı işareti koymanızdır.

(1. Hiç uygun değil 2. Biraz uygun 3. Uygun 4 Çok Uygun)

	Hiç uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Çok Uygun
1. Hoşuma gitmeyen bir olayla karşılaştığımda hemen sinirlenirim				
2. Doğru olduğuna inandığım konularda eleştirilmek beni sinirlendirir				
3 Rahatsız olduğum durumlar karşısında sinirlendiğimde kendimi kontrol edemiyorum				
4. Duygusal ya da fiziksel olarak rahatsız edildiğimde fiziksel olarak karşılık verme isteği duyarım				
5. Sınırlı olduğumda bir şeyleri kırma isteği duyarım				
6. Arkadaşlarım, annem, babam vb. insanlarla çok sık tartışmaya girerim				
7. Hak etmiş olanlara layık oldukları ceza verilmelidir				
8. Eğer beğenmediğim bir şey olursa en yakınım:la bile tartışırım				
9. Bence hayvanların av maksadı ile vurulmasında sakınca yoktur				
10. Diğerlerinin saldırılarına karşı güçlü bir arkadaş grubu mutlaka olmalıdır				
11. Eğer saldırıya uğramışsam aradan geçen zamana bakmaksızın aynı şekilde karşılık veririm				
12. İnsan çevreden gelen tehditlere daima hazır olmalıdır				
13. Bu dünyada en önemli şey diğerlerinden güçlü olmaktır.				
14. Sık sık kavga ederim				
15. Bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım.				
16. Bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım				
17. Kavgaları seyretmek beni rahatsız etmez				
18. İnsanların benden korkması hoşuma gider				
19. Bazen başkalarına zarar verme isteği duyarım				
20. Sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılmalıdır				